המזרח

(ע"ד הציונית ומוסדותיה)

שנה שניה, מכתב ראשון.

יוצא לאור ע"י המזרחי אשר ברוססיא.

מהירו 5 קאפ עם המשלח. 25 עקזמפלרים רו"כ אחד.

אל תירא, כי אתך אני, ממזרח אביא
זרעך וממערב אקבצך. (ישעיה מ"ג).

קראקא, תרס"ג.
בדפוסו של יוסף פישער (גראדגאססע 62).

דין וחשבון מפעולות ה„מזרחי" ואגודותיו.

(נערך ונקרא באספה הכללית ע"י המזכיר משה כהן).

בבאנו היום לתת דין וחשבון מכל הנעשה במחנה המזרחיים הננו מוצאים לנחוץ להבדיל את עבודת המזרחי כשהוא לעצמו מעבודת אגודותיו תמימות־דעים עמהו, למען אשר נוכל להוציא משפט ברור עד כמה יצא המזרחי עצמו ידי חובתו להעבודה אשר לקח עליו, ועד כמה מלא את תעודתו השומה לפניו ועד במה הראתה פעולתו זו מהודה והדרה על הלך עבודת האגודות והייהן הפנימיים.— נחל מראש מהמזרחי.

אחד עשר ירחים עברו למני הופיע המזרחי לעולם. אבל באמת אך זה כשמונה חדשים למני החל המזרחי להראות אותות חיים ועבודה מסודרים. כמעט כשלשה חדשים שלמים עברו עד אשר הובאו כל הסדרים הנחוצים ועד אשר החלה העבודה להתנהל למישרים. במרוצת שלשת הירחים הראשונים היתה אמנם עבודה כבירה ורבת העמל והרבה כח ומח נבלעו בה; אבל העזובה היתה רבה, כחק לכל מוסד חדש בראשית ימיו, העבודה היתה בלי סדרים קבועים ומשטר מוצק ותתפורר לעברים לבלתי יכלתנו להביאה עתה גם בחשבון. הרבה מכתבים פרטיים והרבה מכתבים־חוזרים נשלחו אז על פני חוץ ומבלתי יהיה להם נם זכרון בספר ואשר לזאת לא נוכל, כמובן, גם להראות עתה עלידם. עבודה לא־מסודרה כזאת, הנקל הוא להבין כי לא יכלה להיות פוריה ביותר. ולכן ראינו, כי גם כעבור הזמן הזה טרם היו להמזרחי איזו אגודות שנספחו אליו, טרם נראה מהודו במאום על קהל החרדים העומדים עדיין מרחוק והשפעת המזרחי לא נרגשה במאום. רק כעבור הזמן הזה, רק אז החל המזרחי להסתדר כיאות, עבודתו החלה לקבל צורה קבועה ותובא במשטר וסדרים. ואי־הסדרים ששררו מראש הראו מהשפעתם הרעה גם על העבודה העתידה, ואי־לזאת בבאנו למצות עתה את עמק הדין עם המזרחי ולהביא במשפט את מעשיו, עלינו לשים אל לב, כי כל אשר יאמר להלאה על דבר עבודת המזרחי רק בעבודה של שמונת חדשים בלבד הכתוב מדבר.

זאת ועוד אחרת. עלינו לשים מראש אל לב נם את התנאים הבלתי נעימים אשר בהם המזרחי נתון עוד כהיום הזה והמפריעים הרבה מאד בעד עבודתו והצלחתו. ראשית לכל, צריכים היו לו להמזרחי אמצעים חומריים בטוחים מראש למדי, למען אשר יוכל לגשת לעבודה הגונה ומתוקנה כל צרכה, למען הביא את כל אותה התועלת אשר בכחו להביא צריך היה המזרחי לשלוח בשמו מגידים הרוצים קבועים, להדפיס חוברות כתובות לרוח המזרחי, להוציא לאור מכתבים חוזרים יותר תכופים וכן הלאה, אבל באמת לא יכול היה המזרחי לעשות ככה, אם כי רבה הנחיצות בם ועצמו הדורשים אותם, מפני חסרון כסף. ולא עוד, אלא שלפעמים חסרו לו להמזרחי

גם הצרכים היותר הכרחיים. כמעט בכל משך קיומו היה ה„מזרחי" תלוי ועומד בנס, מצא לו במקרה את הספקת צרכיו ולא היה לו בסיס חמרי מוצק למדי. למותר להגיד, עד כמה ישפיע מצב כזה לרעה על הלך העבודה כולה. בתנאים בלתי טבעיים כאלה אי אפשר לה לעבודה להיות תמה ומתוקנה כל צרכה והרי היא לקויה בהברה ונושאת עליה חותם של מקריות ו„לפי שעה".

גם תכניתו של המזרחי הפריעה הרבה את העבודה ונתנה מכשולים על כל צעד ושעל. המזרחי נולד בשעה חטופה ונוסד על רגל אחת. הצורה אשר קבל באספה הראשונה היא כהה ומטושטשת ויש בה פנים לכאן ולכאן. תכניתו איננה ברורה כלל ולא תוכל לתת לנו מושג נכון ממהות המזרחי ואיכותו. ואם מן הצד האחד לא תורנו התכנית דעת מה הוא המזרחי ועל מה אדניו הטבעו, הנה מן הצד השני לא תביע גם כן אומר ביור על דבר השקפת המזרחי על הציונית מצדי צדדיה השונים וכן יחסו לכל השאלות השונות והמוסדים השונים המרחפות וקימים בתוך האורגניזציה הציונית. ודבר זה אל יהי קל בעינינו. אדרבה. הוא היה המפריע הכי נכבד בכל עבודת המזרחי כולה. הציונים ככר נתכברו במדה ידועה, הסכינו לבקר מ״אש ולחקור אחרי כל דבר ודבר בטרם יתנו לו יד ולא יאמרו קדוש לכל אשר יאמ״ו אחרים טהור. ולרגלי העדר תכנית ברורה ע״ד מהותו של המזרחי ואיכותו נתנה היכלת לרבים להפ״ץ על אדותו השערות מהשערות שונות הרחוקות מעיקרו האמתי של המזרחי תכלית רחוק. הרבה דברו על המזרחי, הרבה יחסו לו ומבין כולם אך מעט מוע״ר המה הדברים האמתים המונחים באמת ביסודו של המזרחי. מעט מאד נתבררה שיטת המזרחי כמו שהיא ולרוב טפלו עליה דברים שלא היו בעלמא ושלא עלו מעולם על דעת המיסדים. והדבר הזה הוא השטן הכי גדול אשר עמד להמזרחי בדרך עבודתו.

אם המתנגדים הידועים לשם מה המה מתנגדים, אם המה התנפלו בשצף קצף על המזרחי ויבדו עליו כל דבר עלילה ברשע למען הבאיש את ריחו בעיני החרדים התמימים — אין בזה כל דבר פלא. הן המזרחי בעצם הויתו סם־המות הוא להאדונים האלה ולעסקי־ממונם והם רואים בו מעין מתהרה מסוכן היורד עמהם להייהם — ואיככה איפוא יתאפקו ויחרישו? ומראש יכלנו לשער, כי תתלקח מלחמה עצומה כנגד המזרחי מן המחנה הזה. אבל המזרחי את שאונם והמונם לא יירא. בדעתו כי הוא לנכח האמת פניו וטובת הורתנו, עמנו וארצנו לנגד עיניו. מעציב ביותר, כי להמזרחי היתה מלחמה מפנים ומאחור. יד אויב ואוהב גם יחד היתה בו לרעה. הציונים המחזיקים בברית הקולטורה יצאו במלחמה עזה כנגד המזרחי והניחו לו מכשולים על כל צעד ושעל. המלחמה אמנם לא היתה כל כך גלויה ומפורסמת; אבל באמת ה י ת ה בכל הערים השונות אשר החלה שמה איזו התעוררות לטובת המזרחי. מלחמת־חשאין־ופנים התנהלה במקומות שונים. ובמקומות הרבה הפריעו הציונים הצעירים הנלהבים בעד עבודת הציונים המזרחיים. אבל גם זה איננו עיקר לנו. הדבר הרע ביותר הוא, כי גם אחינו ההם אשר באמת תמימי דעים הם עם המזרחי ועם הלך רוחו גם המה נזורו אחור מבא לעזרת המזרחי ביראתם, על ידי ההשערות המוזרות אשר טפלו עליו, פן ואולי בא המזרחי להטיל על צבור הציונים כולם את חשבונותיו הוא, ופן ואולי אומר הוא להוציא מכלל הציונית את כל אלה, שלא כרוח המזרחי רוחם. והציונים האלה החרדים לשלום הציונית כולה נתעו בשוא לחשוב. כי סכנה צפויה להציונית מאת המזרחי וכי הוא מטיל ארס ההתפרדות במחנה הציונים ולכן נעו ועמדו מרחוק, בכלל

שררה, ובמדה ידועה גם הֵנָה כהיום הזה, יראה עצומה מפני המזרחי גם בקרב הציונים ההם, אשר באמת מזרחיים הם בטבעם ורוחם. ולרוב החרדים הציונים חסרה ההכרה הברורה על דבר השיטה המונחה ביסוד המזרחי ועל דבר הברכה הצפונה בו, בהתאחד יחד כל הציונים בעלי דעה אחת, לאורגניזציה־מפלגתית אחת, ולא ידעו על מה זה ולמה יתנו את ידם להמזרחי ומדוע איפוא עליהם להכנס במערכת צבאותיו.

על פי הדברים האלה לא יפלא עוד בעינינו המחזה המוזר שראינו בראשית ימי הולדת המזרחי והנה—הציונים החרדים מסרבים עד מאוד לבא בבריתו של המזרחי והנם כמו מתחמקים ממנו ואינם באים לו לעזור בעבודתו. ולרגלי הדבר הזה אבדנו טובה הרבה גם מצד השפעתנו על העומדים לנו מנגד גם מצד העבודה הפנימית בנוגע לכונן של האגודות לעבר רוח המזרחי. אלמלי השו האגודות החרדיות הישנות להת לנו יד ולהיות לנו לעינים בעבודתנו, כי אז רבה היתה ביותר השפעתנו על החרדים העומדים עדיין מנגד ורשם המזרחי היה נכר הרבה יותר במחנה המתנגדים. הציונים הישנים השתדלו אז לעשות פרסום להמזרחי, הפיצו את שיטתו, רכשו לו חברים והרבה, מאד הרבה היתה הצלחת עבודתנו. אבל בחסור עזרה מן החוץ זקוק היה המזרחי לפלס לו בעצמו נתיב לעבודתו, להיות יחידי בשדה המערכה. וכמובן, שעבודה כזאת אי אפשר לה להיות פוריה ביותר ורבת־התוצאות.

ומלבד זאת, הנה על פי התנאים האלה קבלה עבודת המזרחי צורה אחרת לגמרי מזו שהיתה צריכה להיות ונתכונה לעבר אחר לגמרי. מפני הנחיצות המובנת לכל, כי ראשית לכל תספחנה להמזרחי האגודות הציוניות הישנות, המסודרות כבר במדה ידועה והנכנעות כבר לסור לאיזו משמעת שהיא. מפני נחיצות זו נאלץ היה המזרחי לעשות מעשים אחרים לגמרי מאותם שצריכים היו להעשות על ידו, לו הבין הבינו אותו ככל צרכו ולא יחסו לו כונות ושיטות זרות לרוחו. ובה בשעה אשר המזרחי צריך היה באמת לכון את כל מעשיו האנטיציוניים רק כלפי חוץ, לאמר למתנגדינו, ולהוכיח להם אמתת הציונית ולבטל את כל טענותיהם ותביעותיהם ולהראות להם את נחיצותה ותועלתה — באותה שעה עצמה נאלץ היה המזרחי להסב את לבו כלפי פנים ולהוציא מלב הציונים התמימים עמו באמת ובתמים את טעותם אשר נקבעה בלבם, לרגלי הדבות השונות, ולהביאם לתוך מערכות המזרחי, למען אשר תהיה לו, למצער, מחנה של חֲיָלִים לצאת עמהם לשדה המערכה. והדבר הזה לא על נקלה עלה לו להמזרחי. ענן ההשערות הבלתי נכונות כל כך הספיק להעיב ולהחשיך את אור פני המזרחי, עד כי גם עתה טרם הוברר תכונתו של המזרחי למדי, עוד גם עתה טרם יבינו רבים לשכל מליו ועוד כהיום הזה שומעים אנו לפעמים והנה מיחסים להמזרחי כונות ודברים כאלה שלא עלו מעולם במחשבה. אחרי כל המכתבים החוזרים אשר הקדיש המזרחי לבירור תכניתו ואחרי כל הדברים שנדברו ושנכתבו בזכות המזרחי — עוד כהיום הזה הנהו שָׂם המזרחי בפיות רבים לקלסה ולשמצה והרי הוא כסמל בלהות וכמקור החשך. דברים באלה עד כמה שלא יהיו מגוחכים ועד כמה שלא יעוררו בנו תמהון בזרותם, בכל זאת חלילה לנו לעבור עליהם בשתיקה ולבלתי שים אליהם לב. המה מסוגלים לטעת מעט מעט בלבות הציונים הכרה כוזבה על דבר המזרחי, הכרה אשר תזיק לנו במאד למטרתנו הראשית בימים יבאו. ועלינו חובה כפולה רובצת לקדם את הרעה בעוד מועד ולהפיץ את ענני ההכרות־הכוזבות בעודם

קלים ובטרם יעָרמו להעיב ולהענין כליל. ולמטרה הזאת נתכונו כל המכתבים שיצאו מטעם המזרחי.

אנחנו דברנו את כל הדברים האלה, למען הסיר מעלינו את הטענות שטענו על רוח העבודה בכלל, כי היתה אגיטציונית בכללה ולא שמה לב אל המטרה השניה השומה לפניה, והיא: להישיר את כל הלבבות לרוח אחת, להכנים בלב החברים בני ברית המזרחי הכרה ברורה על דבר כל השאלות המנסרות בעולם הציונית מנקודת ההשקפה המזרחית ולהאיר אותן בהארה ציונית מזרחית. גם אנחנו ידענו כזאת; אולם אחרת לא יכלה היות. בטרם שנבא להציע את דעתנו אנו על שאלה זו או אחרת, צריכים היינו לברא לנו מראש אזנים שתהיינה קשובות לדברינו ולבבות שיקבלו אותם. עבודה אגיטציונית, אגיטציה מכוונת ברובה כלפי פנים, אלה הנה החובות הכי ראשיות אשר עלינו היה למלאותן לכל לראש. ולהנם איפוא מתלוננים אחדים על הלשכה, כי איננה ממלאה תעודתה בתור מרכז רוחני, ככל הראוי למובן המלה הזאת והיא נתונה בראשה ורובה לעבודה אגיטציונית; הדבר הזה מוכרח היה — אם אך חפצנו אמנם, כי המזרחי יחיה ויראה מהוד פעולתו — ואחרת בלתי אפשר היה להיות. עבודת המזרחי צריכה היתה להצטמצם בזה, למשוך אחריו את אותן האגודות אשר באמת תמימות דעים הנן עמדו למען אשר בעזרתן ועל ידן יוכל לגשת לעבודתו הדו־פרצופית והיא: העבודה האחת להפיץ את הציונית בקרב החרדים העומדים עדיין מרחוק להציונית, והעבודה השניה — לפתח ולשכלל בקרב אנשי בריתו את דעתם העצמית ולהביא בלבם דעת שיטה מסוימה המקיפה את כל חלקי הציונית, שיטה המתאימה לרוח והשקפת החברים! — —

והנסיון, שהוא האות המוכיח הכי הרוץ, אמנם מאמת את השערת הלשכה, כי נכונה היא. אחרי אשר יצא המכתב החוזר השני, שבו השתדלנו להבליט עד כמה שאפשר את תכונתו האמתית של המזרחי ולהוכיח עד כמה מן החובה על האגודות הנאמנות לשיטתו להכנס לתוכו — אז רק אז החלו האגודות להבין את ערכו של המזרחי כפי שהוא והתחילו להספח אליו. עד יום צאת המכתב הזה, לאמר עד הדש אב, היה מספר האגודות אשר להמזרחי מגיע עד כדי ח מ ש י ם. ורק אחרי אשר נפוץ מכתבנו זה ברבים גדל ועצם מספר אגודותינו וכעבור חדש ימים כבר מנינו על דגלנו מ א ה ו ש ל ש י ם אגודות.

מכתבנו הרביעי כבר היה תיאורי במקצת. בו הבענו בקצרה את תביעותיו של המזרחי מאת הציונית הכללית ודרשנו מאת האגודות, כי תטלנה לחובה על ציריהן לאספת מינסק לעמוד על יד התביעות הללו. לרגלי מכתבנו זה באה הדשה במחנה הציונים. עד היום ההוא היו האגודות נוהגות לתת בשמחה את זכות הצירות לכל מי שהציע לקבל עליו כזאת. מעולם לא באו האגודות בחשבון את הציר, אם אמנם מסכמת דעתו הפרטית לדעת הרוב השלטת בהאגודה; מעולם לא שאלו את הציר מה היא, למשל, דעתו ע״ד שאלה פלונית או שאלה אלמונית; מעולם לא באו האגודות בטרוניא את הצירים ולהטיל עליהם לחובה, כי ידרשו כזאת וכזאת וכי ידברו כזאת וכזאת. הציר היה הפשי לנפשו וככל אשר עלה על רוחו אותו הגיד ואיש לא תבע ממנו אחרת. אמנם היו אגודות אחדות אשר לא עשו כדבר הרע הזה — אבל הן היו רק יוצאות מן הכלל. הכלל כולו התנהג אמנם ככל הנאמר פה. כמובן, הדבר הזה איננו מתאים כל עיקרו לתנועה עממית כהציונית, הבנויה רק על דעת הקהל והמתנהלת

לפי רצון רוב העם. לבד זאת, אופן בחירות כזה פעל לרעה עד מאד על הלך התפתחותם של הציונים הבוחרים. וכבר התרעמו רבים על הדבר הזה, עד שבא המזרחי. המזרחי היה הראשון אשר הפיל למחנה הציונים את גרעינה הראשון של „בחירה־בת־הכרה־ברורה". בכל מקום ומקום אשר דבר המזרחי ע"ד הבחירות מגיע, שמה היתה רוח הציונים השונים. התעוררו וכוחים נמרצים ע"ד מהותו של הציר הנבחר, התוכחו הרבה ע"ד החובות המוטלות עליו והבחירות היו הפעם טובות ביותר ובחונות ביותר. כל אחת המחנות הגינה על דעותיה ורוב הדעות הכריע ביניהן, והציר אשר לקח עליו את עטרת הצירות ידע, כי לא עטרה לקח לעצמו הפעם, כי אם חובה גדולה אשר עליו למלאותה, באשר יבאו עמו בחשבון על הדבר הזה.

והנה כמזרחי כאשר איננו מזרחי צריך להיות אסיר־תודה להמזרחי בעד עבודתו זו. הכל צריכים לשאף, כי לכל לראש תתפתח הכרת דעה ברורה וקבועה בלב אחינו הציונים ויתלקח העז וההפץ להגין בכל און על דעה זו. ואת הצעד הראשון במקצע זה עשה המזרחי. והמזרחיים יכולים לשמוח משנה שמחה, כי עבודת הלשכה במקצע זה לא היתה אמנם לשוא. לשש מאות וחמשים אגודות נשלח מכתבנו הרביעי. בשש מאות וחמשים מקומות היתה מלחמת־הבחירות, מלחמה בעד דעות. הרבה אגודות הסכימו רק לתנאים בודדים של כל התנאים אשר הצענו אנו; הרבה אגודות לא הסכימו לנו, לא מפני שמתנגדות הן לעיקרן של דברים, כי אם מפני איזה נמוקים וטעמים אחרים, שבאמת אמנם היה להם איזה יסוד; הרבה השיבו את דרישותינו אחור מפני שלא כרוחם הן ומאה וחמשים אגודות הסכימו לנו בכל ותטלנה לחובה על ציריהן ללכת שלובי זרע את המזרחי בהנוגע להשאלות הנזכרות במכתבנו הוא. בכלל, לפי הידיעות שקבלנו רואים אנו ברור, התיחסו האגודות להבחירות בכבד ראש, בדעת, בהכרה נכונה וברורה. והודות לעבודת המזרחי באנו להאספה במינסק ומחנה של מאה וחמשים צירים על יד ימיננו. ומחננו זאת משכה בכחה עוד רבים ועצומים ותומכי המזרחי היו רבים. אמנם כן, יוכל היות כי צירי המזרחי לא מלאו עוד כראוי את תפקידם ככל היאות ועוד הרבה היינו יכלים לדרש מהם בתור חברים למפלגה אחת; אבל עלינו לבלתי שכח, כי הפעם היה אך הנסיון הראשון, טרם נוסינו בכמו אלה, טרם הסכנו לזה ובהכרח צריכים היו להיות איזה חסרונות. ברבות הימים ישובח הדבר ויתכונן על תלו ככל היאות והנכון. דַיֵנו ההתחלה שנעשתה, דַיֵנו הצעד הראשון שעשינו!

וברבות האגודות הישנות אשר אתנו ורחב חוג עבודתנו, מכתבינו ההלו להתפשט יותר ויותר לרגלי עזרת האגודות. המזרחי נתפרסם יותר, שיטתו נודעה ביותר בקרב החרדים ואגודות חדשות החלו לבצבץ פה ושם. ובעוד אשר עד צאת מכתבנו השני היו האגודות שנוסדו לרגלי המזרחי אך מעט מזעיר מאד, כשלש או כארבע בערך, הנה אחרי אשר הופיע מכתבנו זה נתרבו האגודות החדישות וכעבור חדש ימים כבר נוסדו שלשים אגודות חדשות ומהן נכבדות עד מאד.

אלו הן תוצאות עבודת המזרחי, שרבים התרעמו עליה, כי לא נכונה היא וכי איננה מובילה אל המטרה הרצויה. ומכתבנו החמישי, שהוא גם הוא כאחיו הבכורים, נושא עליו אך חותם אגיטציוני ביותר, גם הוא הביא לנו ברכה רבה וככל אשר עוד נספר להלאה.

הדברים האלה מוסבים המה על אדות עבודת המזרחי בכללה. הבה ונדענה עתה לפרטיה ונביא בחשבון גם את תוצאותיה.

עיקר עבודתו של המזרחי בשמונת הירחים לפעולתו היתה במשלה מכתבים־חוזרים ומכתבים פרטיים. המכתבים הפרטיים אשר יצאו מטעם המזרחי כשהם לעצמם היו לרוב מכתבים אגיטציוניים או תיאוריים. בכמה מקומות נזדעזעה ההרגשה במעט לטובת הציונית, נתעוררו מעט הלבבות. ובהודע הדבר להמזרחי מהר לבא במכתביו להזק את אותן הרגשות, לעורר יותר את הלבבות ולהעיר את האהבה לציון. הרבה מכתבים יצאו מלשכת המזרחי אשר הכילו בקצרה תורת הציונית כולה, פרשת מוסדיה, בטול טענות המתנגדים וכן הלאה. אך מעט מזעיר היו המכתבים־דיבשים, הנותנים רק תשובות פשוטות לאיזו שאלות קלושות. הצד־המעשי חסר לרוב במכתבי המזרחי וביותר נשאו עליהם חותם תיאורי, ודבר זה מביא בהכרח לידי הארכת דבורים. בסך הכל יצאו מאת לשכת המזרחי עד היום הזה למעלה משני אלפים מכתבים פרטיים. המכתבים שהגיעו להלשכה למני הוסד המזרחי ועד עתה הם למעלה משמונה עשרה מאות. מכתבים חוזרים נפוצו בסך הכל שמונה עשרה אלף ושמונה מאות. החלק הקטן של המכתבים החוזרים האלה נפוצו ע"י המורשים ואגודות אחדות שקבלו מאתנו מכתבינו במספר מסוים. והרוב היותר גדול של המכתבים האלה נפוצו ע"י הלשכה בעצמה ולרב במספר מצער מאד. לבד זאת נשלחו מאתנו עוד כחמש מאות מכתבים פרטיים להאגודות ע"ד חובתם להמזרחי וכן איזה ק"ק לטובת קרן הקימת לגאולת הארץ ועוד דברים אחרים.

כל המכתבים האלה לא נשלחו רק לאותן האגודות העומדות אתנו בברית בלבד, כי אם לעוד הרבה מאות מקומות אחרים. וטרם נוכל להראות באותות ובמספרים על הפירות שהביאו לנו, דַיֵנוּ, שהננו יודעים כי מכתבינו אלה אמנם הולכים ופועלים שמה על הלבבות ומעוררים לעבודה ציונית, אם כי טרם לבשה העבודה צורה מוחשית וטרם נוכל להראות עליה באצבע.

גם פרופגנדה בעל־פה היתה במעט, אם כי לא ככל הצריך הרב אשר האגודות מרגישים בה. ראש המזרחי דרוש דרש למני הוסד המזרחי בהערים: קובנא, וילנא, מינסק, סמארגאן, אודיסה, באלטא, בברויסק, בריסק, ביליסטאק וסלוצק. ה' ניסנבוים דרש בנעשוויז, סלוצק, מאזיר, פינסק ולודז. הרב מאזיאר דרש בסקידל, לונא, ואלפא וסעמיאטיץ; הרב בארישאנסקי מהאמעל דרש בנובוזיבקוב, קאפיטקעוויץ, בארזנא וקונוטופ. הרב גליקסבערג נסע על פי בקשתנו לביליסטאק, ודרש שם עשר פעמים, וגם להורודוק, שדרש שם שתי פעמים. ה' נטנזאהן משדה־לבן נסע בדברנו לאילאינצי, בוקי ומונוסטרישצע ועשה בדרכו שבועות אחדים. הרב פישמאן ממארקולעשטי דרש במארוגא. הרב קצינלנבויגען נסע על פי בקשתנו ודרש בסלאנים. ה' אייזיק ואסתרזון מפלאנסק נסעו הרבה פעמים לערים שונות בפולין ודרשו בשם המזרחי לטובת הציונית. אלו הם בקצרה המעשים אשר נעשו ע"י הלשכה המזרחית ועל פי השתדלותה.

ומה הנה התוצאות?

ראשית לכל גדולה תועלתו של המזרחי בזה, שהכניס את הדעת על דבר הציונית למקומות רבים כאלו, שלא שמעו את שמע הציונית עד אשר באו אליהם דברי המזרחי. ישנם פנות נדחות ועזובות כאלו שטרם הגיעה אליהן המולת הציונית

עד אשר קם המזרחי ושלח את מכתביו החוזרים לעברים שונים. כמובן לא בכל מקום הביאה הדעת הזאת גם לידי מעשים מוחשיים. בהרבה מקומות הגיע הדבר רק לידי התעוררות בלבד. ובמקומות אחרים לא עצרו המכתבים כח גם לזעזע למצער את מיתרי הלב העברי וקולם היה כקול קורא במדבר; אבל זאת אינה אומרת עדיין, כי עבודתו של המזרחי לא הועילה כלום ולא הביאה תועלת כל שהוא. לא ולא! המזרחי סלל את הדרך לפני העבודה העתידה, הכין בעדה כר אם גדול ואם קטן, הכשיר במעט את הלבבות ואת המוחות והאחרים יבאו סוף סוף ויקצרו ברנה את אשר זרע המזרחי. ככל עבודה לאומית אחרת כן היא גם עבודת המזרחי, כאותו הגרעין הנטמן בחיק האדמה אשר סוף סוף ישא לנו תבואות אם כי תתמהמהנה. ובעד הברכה אשר עוד נראה לעתיד במקומות רבים חיבים אנו לתת תודה להמזרחי, שהוא היה החלוץ הראשון אשר יצא לשדד ולפתח את הקרקעות הבלתי מעובדות ההן.

זאת ועוד אהרת. רבה הברכה הצפונה בהמזרחי בעבור הביאו בקשר אחד שתי מאות ועשר אגודות, הוא מכון את כולן לרוח אחד, מפתח בקרב חבריו הרבים את דעתם העצמית, מכלל את שיטתם ומכניס לקרבם הכרה יותר ברורה ומסוימה. באחת, עלינו לשבח להמזרחי עבור הנכו לנו מפלגה ערוכה בכל, מפלגה בעלת שיטה שלמה ומקפת, מפלגה בעלת השקפה כוללת ובהירה. וכל ציוני נבון דבר, אם גם לא רוח המזרחי רוחו, צריך הוא לשמוח על דבר זה. כי כל כמה שתתלבנה הדעות, יתבררו המושגים ותסוימנה ההכרות, כן תעצם וכן תגבר העבודה בעד הציונית וכן תשובה ותשופר.

ועוד שלשיה בה. המזרחי כבר הספיק, למרות המעצורים הרבים, לברא שמונים וארבע אגודות חדשות, שאלמלא הוא לא נוסדו עד העולם. והננו מוצאים לנהוץ להעיר תיכף, כי המספר הזה הוא איננו מדויק כל צרכו. לאמר: באמת רבו הרבה יותר האגודות אשר המזרחי גרם ביסודן והועיל להתפתחותן; אבל אנחנו לא הבאנו בחשבון את האגודות ההן אשר כח החיים איננו מפעם בקרבן די צרכו; לא חשבנו גם את האגודות ההן אשר יכולים אנו לחשוב עליהן, כי נוסד נוסדו לו גם לא היה המזרחי בעולם, אם כי המזרחי עזר להן באמת הרבה מרגע עלותן במחשבה להבראות ועד היום הזה; לא הבאנו במספר גם את האגודות ההן אשר טרם רשמנו אותן, מאיזו סבה שהיא, במספר אגודותינו. הרבה הן האגודות הקימות ושוררות באמת ואשר לא הבאנו אותן לתוך רשימתנו מפני נמוסים פורמליסטיים בלבד, כמו האגודות אשר בפטרבורג, ירושלים, כדיסטיאני ועוד, ואותן לא חשבנו עדיין במספר האגודות שנוסדו על ידינו. ואנחנו לא השבנו עתה אלא אותן האגודות אשר הועד שלהן הודיענו ברור, כי אך ורק בשביל המזרחי בלבד נוסדו והוא אך הוא גרם ביצירתן והן גם מראות אותות פעולה וחיים נכבדים. ובין האגודות האלה ישנן נכבדות מאוד ורבות־הפעולה וככל אשר עוד נספר להלאה.

וזאת רביעית. בגליון השאלות ששלחנו לאגודותינו שאלנו אותן גם כן אם חזקה העבודה לרגלי המזרחי? והנה אם כי מכל מאתים ועשר אגודותינו לא ענו לנו על שאלותינו אלה בלתי אם מאה ושלש אגודות בלבד. בכל זאת נשמע נא מה תעניגה האגודות הקימות מכבר על שאלתנו זאת ונדעה, אם אמנם פעל המזרחי לטובה גם על האגודות הישנות אם אין? — והנה מן חמשים ושלש האגודות הישנות שענו לנו על שאלה זאת השיבו שלשים ושלש מהן בחיוב ועשרים בשלילה. במה חזקה העבודה? עונות לנו האגודות ככה: בארבעה עשר מקומות נתרבו

חברים להאגודות לרגלי מכתבי המזרחי; בששה מקומות רפתה הקטיגוריא מעל הציונית; בעשרה מקומות עצמה העבודה הציונית ההמרית וכן הרוחנית; בשלשה מקומות הוטבה ההסתדרות הפנימית ותובא במשטרים יותר נאותים; בשמונה מקומות נתחזקה העבודה בכלל, גברו הרוחות ואמצו הלבבות. ועשרים האגודות המעידות לנו על אי־התגברות העבודה הן מראות לנו גם על הסבות שגרמו לזה. בחמשה עשר מקומות מפריעה ההתנגדות של החסידים בפרט והחרדים בכלל לחזוק העבודה; בחמשה מקומות עומד המצב־הכלכלי שהורע עד מאד לשטן על דרך ההפתחות העבודה; בארבעה מקומות גברה ההדיוטות ולא תתן להציונית לקחת את הלבבות; בשני מקומות יחסרו כעת רבנים להעדות וריב אחים יפריע בעד הלך העבודה; בחמשה מקומות מורגש חסרון עושים נמרצים; שמונה אגודות תולות את הקולר בצואר המזרחי על אשר לא שלח כל מטיף חרד להטיף לעם; שתי אגודות מאשימות את המזרחי על אשר לא סלל דרך לחבריו ולא נתן לפני הציונים תורה ברורה ומסוימה מדבר הציונית. ואגודה אחת חושבת, כי המזרחי לא יכול להרים את העבודה בעירה אחרי אשר העבודה תלויה עוד בתנאים אחרים.

והנה מכל הטעמים הנ"ל אין לנו לשים לב אלא אל דברי הראשונות הרואות את הקלקלה בההתנגדות העצימה ולדברי השתים המאשימות את המזרחי בעד עבודתו הרפויה. כי להטעמים האחרים אין כל יחס להמזרחי ולא נוכל לבא עמהם בחשבון. המזרחי לא יוכל להרים את המצב הכלכלי; המזרחי לא יוכל גם לתת בינה בלב הדיוטים באים בימים; המזרחי לא יוכל גם לברא לנו אנשים במקום שאינם; המזרחי לא יוכל להשתדל בהושבת רבנים לכסא; לא בו האשם אם מפני חסרון אמצעים לא יכול לשלח מגידים וגם לא הוא החייב אם איזו תנאים מעכבים בעד העבודה. ולכן אי אפשר לדרש מאת המזרחי ולתבע ממנו על אשר לא חזקה העבודה במקומות שונים באשמת סבות כאלו, אשר לא אך לא בידי המזרחי לבד להסירם ולכלותם, כי אם גם בידי מוסד ציוני אחר, עד כמה שלא ייטב ועד כמה שלא יעבד, לא יעלה הדבר הזה במאום. ואי־לזאת הננו חושבים לצדק, כי כל איש אשר נכח האמת דרכו אמנם יודה ולא יכחש, כי האגודות מעידות על תועלתו של המזרחי ועל הברכה הרבה אשר בכחו להביא, לו אך לא יפריעוהו בדרכו מעצורים כאלה אשר לא ביד יוקחו ויוסרו. ומן ארבעים ותשע האגודות החדשות אשר הריצו לנו תשובותיהן, רק שש מהן פונשות מעצורים על דרך עבודתן מצד המתנגדים, שתים מתנגשות בהעניות השורות בעירן, שתים מתאוננות על בערות ההמון, האחת דורשת מטיפים והאחת מתלוננת על מעוט העושים והמעשים. ושלשים ושבע האגודות הנותרות אינן אומרות כל דבר ע"ד המפריעים והן מודיעות בשמחה ע"ד הצלחת העבודה בצדדיה השתים.

ונכבד לציין, כי ביחוד גדלה ההתנגדות בפלכי שדליץ, פלאצק, לובלין ובמעט גם בפלכי מינסק, גרודנא וקובנא. בערות ההמון גברה ביחוד בבסרביא וואהלין. והעניות בפלך ויטבסק.

ולא אך ברוסיא לבד הראה המזרחי מהודו והדרו, כי אם גם בחוץ לארצנו. באנגליה נוסדו לרגלי המזרחי שתי אגודות הרשות והשלישית חזקה במאד, בעמל האגודה ההיא היתה אספת הרבנים באנגליה ויסדו אגודה לרבנים ציונים, אשר מטרתה היא להפיץ את הציונית בקרב החרדים. וכפי שאנו קוראים מעל העתונים היהודים האנגליים הננו רואים, כי הרבנים חברי האגודה הזאת אמנם ממלאים את

תעודתם אשר לקחו עליהם והנם משתדלים ביסוד אגודות חדשות של חרדים ובטעמם ורוחם.

גם בגליציה רכשנו לנו לאהבה ש ל ש אגודות, אשר עבודתן נתחזקה לרגלי המזרחי. והן לקחו מאתנו כ ש ש מ א ו ת עקזמפלרים של מכתבינו החוזרים ויפיצום בין כל הרבנים אשר בארצם. והנה אם כי טרם נראה כל פרי אשר הביאו לנו מכתבינו אלה; אבל חלילה לנו גם לדרש כזאת. בדעתנו את התנאים שבהם רבני גליציה נתונים, אין לנו הרשות לדרש מהם, כי יחוו גלוי את דעתם לטובת רעיוננו והדבר הזה לעת עתה יהיה רק בעוכרם. אבל בטוחים אנחנו, כי דברינו מצאו מסלות בהרבה לבבות, הוציאו מלב הרבה את העקמומיות שנשרשו על אדות הציונית, הכשירו לבות רבים לקראת הציונית וסוף סוף, אם בקרוב או לאחר זמן, פעולתנו זו תביא לנו גם פרי ישוה לה.

גם ב א ש כ נ ז מצא לו המזרחי אוהבים נאמנים. רק אגודה א ח ת יש לנו באשכנז; אבל כבירה היא בפעולותיה. האגודה הזאת אומרת לתרגם את מכתבינו אשכנזית ולהפיצם בארצה בין כל קהל החרדים. גם רבנים אחדים מהמפורסמים באשכנז מגדלים ומנשאים את הציונית־המזרחית. האחד מהם הציע זה לא כבר באספת הרבנים החרדים שבכל ארץ אשכנז, כי האספה תביע את רחשי תודתה להמזרחי ותראה את כל הטוב הצפון בהמוסד הזה. והצעתו זו מצאה בין הנאספים מסכימים הרבה. ועתה אומר הרב הזה לקרא להכריו תמימי דעים עמדו לאספה רבנית וליסד גם מזרחי אשכנזי. ובכן אפשר לנו לקוות, כי מהארץ ההיא אשר ממנה יצא לראשונה ה„פראָטעסטראבינער" הידוע לכולנו, מאותה ארץ דוקא ישמע לאזנינו קול הרבנים החרדים לתורתם והדואגים לשלום עמם הקוראים ציונה. בימים האחרונים הופיעו בעתונים אשר לחרדים בארץ אשכנז גם מאמרים מדברים בשבח הציונית המזרחית. ותקותנו חזקה, כי האורתודוקסיה אשר באשכנז אמנם תתעורר סוף סוף לקול ד' הקורא אלינו בכח מציון וירושלים. ואז נוכל לקוות להרבה, הרבה עד מאד.

גם ב א ו נ ג ר ן מצא לו המזרחי גואלים והם לקחו מאתנו את מכתבינו להפיצם בעם. ושמע המזרחי הגיע עד נ ו ר ב י ג י ה ויעורר שמה את הלבבות ליסד אגודה ציונית. ובכריסטיאני הבירה, מקום שם לא שמעו עד היום אף את שמע הציונית, נעורה הקהלה לבא ולעבוד את עבודת העם. גם ב ש ו ו י י ץ ארץ החפשית מצא לו המזרחי קן. בעיר ציריך מתכוננת עתה אגודה ציונית של חרדים הראויה כבר לתהלה בעד מפעליה הראשונים. יסדה בית תפלה, קבעה שיעורים לתורה, הכינה תלמוד תורה לנערים וגם בית מקרא של ספרים עברים כתובים לרוח החרדים. עד מה נכבד לנו הדבר הזה — יבין רק האיש ההוא הבקי מעט במעמד הענינים בשווייץ והיודע עד כמה ירדה שמה היהדות למטה. ובעיר בערן גם כן מתנהלת עבודה היה, למען יסד אגודה ציונית ברוח המזרחי. ושמע המזרחי עבר גם ארחות ימים ויגיע עד א ר צ ו ת ה ב ר י ת ויקנה שמה לבבות רבים. באחד העתונים העברים הכי נכבדים באו מכתבינו בתרגום זרנוני והמה פרסמו את דבר המזרחי בין קהל החרדים. אגודת הקהלות אשר שמה שבעת רצון מאת המזרחי ויש תקוה, כי יקושרו שניהם יחד לשם עבודה משותפת. אחד מאנשי בריתנו נבחר מטעם האגודה הזאת לנסוע בערים ולהטיף לציונית־המזרחית. ואנחנו תקוה, כי אמנם יעשה המזרחי, ברבות הימים, חיל באמריקה והביא רב ברכה לרעיוננו כולו. ואחרון חביב. המזרחי ברא שתי אגודות של חרדים בקרב אחינו היושבים בעיר

הקודש יפו ובהר הקודש ירושלים. נכבדה לנו אגודה אחת בארצנו הקדושה והיפה מהרבה אגודות בחוצה לארץ. הציונית תעיר את רוח היושבים שמה לעבודה לאומית ולמעשה עממית ואז, האח, מה רבות תהיינה הפעולות אשר תעשינה שם לטובת רעיוננו כולו. עיני כולנו נשואות אל אחינו ההם, כי המה יהיו הבנים־הבונים את ארצנו השוממה והמה יבינו את הכר בעד אחיהם היושבים בארץ נכר. ולכן צריכים אנחנו לקבל ולקדם בשמחה את פני כל התעוררות לעבודה לאומית המתגלה בארצנו הקדושה ועל כולנו לברך את המזרחי על עזרו ליסוד האגודות השתים האלה הנכבדות לנו מאד.

ועתה נביאה בחשבון את מעשי האגודות לפרטיהם. ולמען אשר נוכל לדעת עד מה גדולה הטובה המעשית אשר הביא המזרחי לרעיוננו מצאנו לנכון לחלק את האגודות לשתי מחנות, מחנה האגודות החדשות ומחנה האגודות הישנות, ולהביא במספר מעשי כל אחת מהן בלבד. וזאת לדעת, כי כל אותם המעשים אשר נמנה להלאה נעשו במשך אחד עשר הירחים האחרונים, לאמר: מן ר״ח ניסן העבר עד היום הזה. ולכן, כמובן, אי אפשר לנו להוציא משפט ברור על העבודה כולה. למשל אי אפשר לנו להחליט עד כמה יצאו האגודות ידי חובתן לאספת השקלים, אחרי אשר ברוב האגודות נקבע חדש אדר לזמן־השקלים ואז מתאספים רב הכספים בעד השקלים. זאת ועוד אחרת. כבר אמרנו למעלה, כי מכל מאתים ועשר האגודות אשר אתנו לא השיבו לנו עד עתה דבר בלתי אם מאה ושלש. ובכן לא נוכל לתת ידיעות ברורות ומדויקות, כי אם מעבודת האגודות ה„משיבות" ובנוגע להאחרות נוכל להסמך רק על אותן הידיעות אשר נתנו לנו בזמנים שונים ואשר, כמובן, אינן מדויקות דיוק־מטֻמטם. הננו מקוים, כי עד אשר נביאה את הדין והחשבון הזה אל הדפוס עד אז תהי׳ לנו היכלת לתקן את הדבר ולהעמיד את החשבון כולו על יסוד ידיעות ברורות ומדויקות. *) ועד אז עלינו להסתפק במה שיש לנו. נחל תחלה מן האגודות החדשות.

כאמור, מספר האגודות החדשות אשר אתנו מגיע עד לשמונים וארבע. על שאלותינו ענו לנו המישים. ואם ננכה את האגודות אשר זה אך לא כבר נוסדו ואשר טרם תוכלנה לענות אותנו דבר, ונוציא גם את האגודות אשר בחוצה לארץ ואת האגודות אשר בארץ, אבל הרחוקות מאתנו ואשר רחוק המקום גרם לעיכוב תשובתן ובאנו אז השבון, כי רק חמשה ועשרים אחוזים מאגודותינו לא באו אלינו בתשובותיהן. והננו מחלקים גם אותן לשתי מחלקות, המחלקה האחת של האגודות המשיבות והמחלקה השניה של אלו שלא השיבו. מספר חברי המשים האגודות שהשיבו אותנו דבר מגיע לארבעת אלפים שש מאות ושלשים; מספר השקלים שנגבו עד היום עולה לארבעת אלפים וחמש מאות. מן הודש ניסן העבר עד היום נמכרו שתי מאות ארבעים ושלש מניות הקולוניַלבאנק. לטובת גאולת הארץ אספו שני אלפים ושמונה מאות רו״כ. שלש מאות וארבעים רו״כ לישוב ארץ ישראל ושלש מאות ושלשים רו״כ לטובת

---

*) אמנם הגיעונו בימים האחרונים עוד מספר תשובות מאגודות שונות, אבל הזמן לא יספיק לנו לברון וללבנן והדו״ח נשאר לזאת כמו שנקרא באספה מבלי כל שינוי.

הסובלים בארצנו הקדושה מפני מחלת החלי רע. נקבעו ש מ ו נ י ם שיעורים להורה ולתעודה, כמו: חברות ש״ס, משניות, שו״ע, חומש, תנ״ך, דברי הימים לישראל וקריאות על דבר הציונית. האנשים המבקרים את השיעורים הם כ א ל ף ו ח מ ש מ א ו ת איש. ח מ ש ע ש ר ה אגודות קנו איזה ספרים ציונים לחלקם בין העם. א ר ב ע י ם ו ש ב ע ה מטיפים בקרן את האגודות האלה; אולם לא נודע אם במשך זמן קיום המזרחי בלבד או גם במרוצת הזמן הקודם לו. חמש אגודות מודיעות, כי לרגלי האסור לא יכלו למכור מניות חדשות; וארבע לא השינו תוים, למען תוכלנה למכור מניות לשיעורין. בפינסק, פטריקוב, מיישענאלא' ונובובוריסוב הדביקו קופסאות לטובת הפאנד. אגודות אחדות מאספות כסף להכתב בספר הזהב והכסף הזה לא בא בחשבון. בבריסק וועקשנע יסדו ישיבות לנערים. בניקוליב, מיקוליצי ולוקאוו יסדו חדרים לנערים עניים, אומנים ועוזרי חנויות. בקובנה אספו 1400 רו״כ לגמילות־חסד. גם בדוינסק ולובלין עוזרים הציונים המזרחיים ומשתדלים ביסוד „גמילות־חסדים". בפרוסקורוב לא ימצאו מקום לקבע שיעורים לתורה. באודיסה יסדו חברה בת ששים חברים אשר קבלו עליהם לקמץ ארבע פעמים בשנה מאכילת שבת ולהקדיש את יותר הכסף לגאולת הארץ. בבנדין מכריזין בכל שבת מברכים על השקלים ומכל משתה של נשואין וברית מילה מחויבים בעלי השמחה להכניס סכום קבוע לטובת הפאנד. גם קבעו לחובה ללמד את בנידם עבריה. בקובנה סדרו את לחם העניים. האגודות אשר בלודז, קובנה, אודיסה ובריסק התחייבו לקחת מניות של הירחון אשר יצא מטעם המזרחי ואשר מחירו יהיה מאה רו״כ. לודז מתחייבת להמציא גם מאה חותמים על הירחון וקובנה מתחייבת לקחת שתי מניות. האגודות אשר בדוינסק וזוירצי לא יכלו לעשות הרבה לטובת השקלים מפני שזה עתה קבלו את הקונטרסים.

ע״ד שלשים וארבע האגודות אשר לא ענו לנו על שאלותינו נוכל רק להגיד, כי לפי הידיעות אשר קבלנו מהן בעתים שונות, מספר חבריהן מגיע ל א ל ף ו ש ל ש מ א ו ת. הכניסו ח מ ש מ א ו ת ו ח מ ש י ם ש ק ל י ם. אספו מעט לטובת הפאנד. ב ש ב ע ערים נקבעו שיעורים לתורה ולתעודה וגם חלקו ספרים. בסך הכל מספר החברים החדשים אשר נספחו להציונית לרגלי המזרחי הוא ש ש ת א ל פ י ם א י ש. מספר השקלים הנמכרים כבר ח מ ש ת א ל פ י ם. מספר המניות ש ת י מ א ו ת ו ח מ ש י ם. הנדבות לטובת הפאנד ש נ י א ל פ י ם ו ש מ ו נ ה מ א ו ת רו״כ. לבד הנדבות ליא״י ולבד הכסף אשר טרם בא בחשבון.

כבר אמרנו למעלה, כי מן האגודות הישנות אשר נספחו להמזרחי השיבו לנו על שאלותינו רק חמשים ושלש. לאמר: ש ש י ם ו ש מ ו נ ה אחוזים לא השיבונו על דברינו. לפי התשובות אנו נוכחים, כי מספר חברי ח מ ש י ם ו ש ל ש האגודות האלו הוא ש ל ש ת א ל פ י ם ש ב ע מ א ו ת ו ש ש י ם. הם הכניסו עד היום שקלים רק כ ש ל ש ת א ל פ י ם א ר ב ע מ א ו ת ו ש ל ש י ם. מניות חדשות נמכרו מן ניסן העבר ש ת י מ א ו ת א ר ב ע י ם ו ח מ ש ה. לטובת הפאנד הכניסו ש ל ש ת א ל פ י ם ו ש ש מ א ו ת רו״כ. לישוב ארץ ישראל נתנו ת ש ע מ א ו ת רו״כ. להנגועים ממחלת החלי רע ש ש י ם ו ש נ י ם רו״כ. לבי״נ ע ש ר י ם ו ח מ ש ה רו״כ. לטוה״פ א ח ד ע ש ר ולנ״ש ולביה״ס ש ל ש ה רו״כ לכל אחד. בהציגנו את פעולת החברים החדשים מול החברים הישנים וראינו—כי בכל הנוגע להשקלים ונגועי החלי־רע עולים הראשונים על האחרונים

ובהנוגע למניות ולגאולת הארץ ולהועד באודיסה האחרונים עולים על הראשונים. ואולם אין לנו לשכח, כי בין האגודות החדשות ישנן כאלה שזה לא כבר נוסדו ולכן, כמובן, לא תוכלנה להתהרות את האגודות הישנות שזמן עבודתן מרובה הוא וגם יש להן כבר איזה נסיון־מעשי. נקבעו ארבעים וחמשה שיעורים לתורה ולתעודה ומספר המבקרים את השיעורים הם שמונה מאות וחמשים איש. דרשו ארבעים וחמשה מגידים ולא נודע ג"כ באיזה זמן היה הדבר הזה. בעשרים ושמונה מקומות הפיצו ספרים ציונים בין העם. אחרי המספרים האלה, חלילה לנו, בכל זאת, להוציא לפי מספר החברים משפט על תועלתו של אמצעי אגיטציוני זה או אחר. מספר החברים בכלל אי אפשר להוכיח לנו מאום. דבר זה תלוי בכמות המקום ובשעור האגודות האחרות ועוד דברים כאלה. ואין לנו אלא להוציא משפט על פי הפעולה שמספר חברים ידוע עושה בערך למספר חברים אחרים הדומה לו. ועל פי הפעולות אין אנו יכולים להחליט דבר וכמה שאמרנו.

כמה שנוגע לשקלים מודיעות אותנו האגודות אשר בשצוצין, בעליצע, וישנעווע וסטויסק כי חבריהן משלמים קימעא קימעא ואי אפשר לדעת עוד כמה יעלו. ליפנא זה עתה השיגה את הקונטרסים. בווילקוביסק — ר"ח אדר הוא יום השקל. סרעדניק לא יכלה למכר מניות מפני המצב הכלכלי הרע לעת בזאת. באסטרק ובאלקעניק סובבים בכל שבוע את העיר לטובת הבאנד. פערנאוו ווילקוביסק מאספים להכתב בספר הזהב ובאשמינא הדביקו קופסאות כששים במספר. בלעפעל אספו מאה וחמשים וחמשה רובל לטובת הת"ת ובבוקי 60 רו"כ. בקאלא אספו ארבע מאות וחמשים רו"כ לנמ"ח, בגראדיסק מאה רו"כ ובליפנא הלוו את שבעים וששה הרו"כ אשר אספו לטובת גאולת הארץ לה„נמ"ח" עד אשר יחל האוצר הלאומי לעבד את עבודתו. בבישינקוביץ לא קבעו שיעורים מפני הסרון מורה. בגולובניבסק (פאדאל) לא יתנו אחינו החרדים לדבר ד' להציונים לקבע שיעורים לתורה. בפלונסק יסדו אגודת תפארת בחורים ולומדים את האומנים תנ"ך וישפ"ע.

מעט מזעיר הן הידיעות אשר המציאו לנו אותן שבעים וחמש האגודות הישנות שנספחו להמזרחי ואשר השבו גם למותר להשיבנו על שאלותינו בעתו ובמועדו. ממעט הידיעות אשר קבלנו בזמנים שונים אנו למדים, כי אלף ומאה וארבעים חבר להן, שקלים מכרו אלף, מאתים ועשרים. גם מכרו מאתים וששים מניות. אספו לטובת גאולת הארץ שבע מאות וחמשים רו"כ. ליא"י קבצו המשים ושמנה רו"כ. יסדו עשרה שיעורים לתורה ולתעודה. בליפקאני יסדו שער־קלוב וביורעוויטש משתדלים בתקנת התלמוד־תורה. אלו הן כל הידיעות אשר נוכל לשאב מהמכתבים אשר הגיעו אלינו מאת כל האגודות האלו. כמובן חלילה לנו להחליט, כי זהו כל רכושן של כל האגודות הללו. אלא שהעובדא הזאת יכולה להעיד לנו על ענותנותן של אגודותינו, עד כי מתבישות הנה לגלות גם להמרכז בעצמו מעט מעבודתן. ואם נבא עתה בחשבון ברור וראינו, כי להמזרחי ישנה עתה מחנה של ציונים תמימי דעים עמדו לכל המצער במספר של אחד עשר אלף איש. האגודות העומדות בברית המזרחי הכניסו למצער עשרת אלפים שקלים, מכרו לכל הפחות כשמונה מאות מניות (במלים אחרות, הכניסו להבנק סכום קרוב לשמונת אלפים רובל). אספו לטובת הקרן הלאומית סך גבוה משבעת אלפים רובל. קבצו לישוב ארץ ישראל סך של אלף ומאתים

רו"כ, קבעו מאה ושלשים וחמשה שיעורים ללמודים שונים ומספר המבקרים אותם אלפים וארבע מאות איש. המספרים האלה הם באמת המינומום היותר אחרון, יען כי ממאה ושבע אגודות אין לנו מספרים מדויקים. אנחנו השתדלנו להקטין את עבודת האגודות ולמעט את דמותה. ובאמת גדלה פי הרבה מכבל האמור בזה.

הכינסות והוצאות המזרחי היו באופן כזה:

למרכז הכספים בוילנא הגיעו בסך הכל כספים בסך של אלף, מאה ושנים עשר רו"כ וארבעה עשר קא"פ. מזה: שש מאות שבעים ושני רובל ותשעים וחמשה קא"פ מאת המורשים השונים ובי"מ כרמל וארבע מאות רו"כ, שלשים ותשעה רו"כ ותשע עשרה קא"פ מאת שמונים וחמש אגודות. מזה הוציא המרכז מאתים עשרים ושלשה רו"כ ושמונים וחמשה קא"פ להדפסת המכתבים החוזרים; שבע מאות ארבעים וארבעה רו"כ והמשים קא"פ להלשכה בלידא ושלשים וארבעה רו"כ וארבעים ושבעים קא"פ להוצאות אחרות. ובכן נמצא עתה בקופת האוצר סך של מאה ותשעה רו"כ ושלשים ושתים קא"פ.

חשבון הלשכה: 744.50 רו"כ קבלה מאת מרכז הכספים. 25 רו"כ קבלה מאת ה' קאפעלמאנן. מאת עשרים וארבע אגודות תשעים ואחד רובל ומאת יהידים אחרים ששה רו"כ וחמשים קאפ. מה' גולדבערג עשרים וחמשה רו"כ. בעד מכה"ה 6.50 רו"כ, עשרים וחמשה רו"כ החזירה מערכת המליץ. בס"ה תשע מאות רו"כ ועשרים ושלשה. מזה הוציאה הלשכה להוצאות הפוסט מאתים ושלשים ואחד רובל. נסיעות שונות מאתים שלשים ושמונה רו"כ. צרכי הכתיבה שלשים ושנים רו"כ. העתונים מאה וחמשה רו"כ. שכר דירה ארבעים ושלשה רו"כ. הוצ' שונות למעלה מתשעים רו"כ. שכר סופרים וההזקת הלשכה שלש מאות ושלשים רו"כ. תמיכות שונות כשנים עשר רו"כ. בס"ה אלף ושמונים ואחד רו"כ. ובכן מגיע להלשכה כמאה ושמונה והמשים רו"כ.

כזאת היא פעולת המזרחי. ואתם אדוני שפטו עליה ככל אשר תמצאו לטוב. אולם אם נתן תתנו אל לב את כל אותם המעצורים החמרים והרוחנים אשר פגשנו בדרכנו או אז תראו, כי אמנם הרבה נעשתה לפי הערך.

תכנית האספה המזרחית.

א) הפתיחה ע״י יושב ראש המזרחי.

ב) דין והשבון ע״ד פעולות המזרחי ואגודותיו במשך קיומו והוכוחים על אודותו — מזכיר המזרחי.

ג) בירור שיטת המזרחי עפ״י תכניתו שנקבעה בוילנא, יחסו לשאלות החנוך והוכוחים על אדות זה — הרב א. ד. ריינס.

ד) האורגניזציה הפנימית של המזרחי, היחס בינו ובין אגודותיו והפצת הרעיון המזרחי.

ה) ע״ד הקטיגוריא בקרב החרדים על הציונית וע״ד האמצעים כנגדה — יצחק ניסנבוים.

ו) בקשות אמצעים להרבות הכנסת הקופה הלאומית — אברהם יעקב סלוצקי.

ז) האורגניזציה הציונית בכלל מנקודת השקפת המזרחי — אברהם יעקב סלוצקי.

ח) בקשת אמצעים לכלכלת המזרחי — ד״ר אבינוביצקי.

ט) התרכזות האגודות בנוגע למשלח צירים להקונגרס — אברהם יעקב סלוצקי.

י) הצעות שונות.

יא) בחירת הועד החדש.

רשימת הצירים והאורחים הבאים לאספה:

הרבנים: מלידא, שוינציאן, טראקי, אזיאר, פינסק— הרב גליקסבערג, באלטא— הרב דיין, פאפעליאן, ליניץ, פרען, וולאצלוועק, מארקולעשטי, מינסק—הרב תאחלאוויץ, מינסק — הרב גולדבערג.

הצירים: בראיסאק — קובנה; ד״ר אבינוביצקי — אודיסה; שטערן — פטרבורג; האוממאן — זיטאמיר; ראבינוביץ — אודיסה; פאפערנא — אפאצקא (פלך פסקוב); בירנבוים — לודז; אקנאווסקי — לובלין; אלטער — מלאווא (פלך פלאצק); ליפשיץ — זירדוב (פלך ורשא); אסתרזאהן — פלאנסק; פינס—רוזינאי; ניסעלעוויץ — הרקוב; אלכסנדרוב — בברויסק; ועלטסמאן — קאליש; אמתין — רעזיצע; ראבינאוויץ — בריסק; פרידלאנד — קרימינצוג; פרענער — בענדין; מינקוביץ — בערעזין (פלך מינסק); הלברשטד — ביאלא (פלך שדליץ).

חברי הועד: ה״ה יעביץ, גורלאנד וא״י סלוצקי.

אורחים: ניסנבוים — ורשא; פינס — אודיסה; פערצוק—רובנא: שפירא — בברויסק; קליינשטיין — וילנא; מלמד — רובנא; מורנו — סופוטקין; גרינברג — פרסקוראוו; ערעל — רובנא; הרב מרקולעס — וילנא; ראבינוביץ — אקליקאל; מנסיביץ — מאלטש; טייטלבוים — סלובודקה; פריד — מינסק; אווסעיעוויץ —

מאלטש; לסן — נובוגרודאק; בערמאן — מינסק; מאשעוויצקי, שעשקין ועפיל — וילנא; סנדלר — ווירבאללען; זאקין — ועטיל.

סופרי עתונים: ניסנבוים, מלמד, רובינשטיין, דובאווסקי ויודעלעוויטש.

הודעה: דיו"ח מפורט מכל תהלוכות האספה הכללית נביא בחוברת הראשונה של ירחוננו. לעת כזאת הננו מביאים רק את ההחלטות. הדו"ח שבאו בהעתונים אינם נכונים לגמרי וישנם בהם דברים הרבה שלא כדיוקם.

ההחלטות שנתקבלו באספת־המזרחי הכללית שהיתה בב"ז — כ"ט אדר בעיר לידא.

א) השאלה הכי נכבדה אשר ענינה ביותר את האספה היתה שאלת „בירור שיטת המזרחי". הדעות נתחלקו בזה והוכוחים רבו. אלה מקצה מזה אמרו שהמזרחי לא נוסד כל עיקרו אלא בשביל מפלגת החרדים בלבד, ואחרי אשר הקולטוריים מצדם עובדים את העבודה הקולטורית לפי רוחם הם, לזאת צריך גם המזרחי לעסק בעבודה רוחנית מקומית לפי רוח החרדים ובטעמם. ואלה מקצה מזה אמרו, שעיקר יסודו של המזרחי היה בשביל לאסף סביבו את כל אותם הציונים הדורשים לטהר את הציונית הרשמית מכל דבר תערובת זרה שאיננה עומדת ביחס ישר להציונית המדינית והמעשית ולזאת אינו יכול גם המזרחי לכלל בתכניתו כל דבר, ולו גם יהיה נעלה ונשגב כשהוא לעצמו, העלול להכריח לציונים מדיניים רבים לסגת אחור מהמזרחי. והנה אחרי ברור הדברים עלתה לה להאספה למצא את הדרך הממוצע בין שתי הדעות האלה. ואחרי אשר נדברו ראשי שתי הדעות האלה בינם לבין עצמם, הסכימו כולם להנוסח המברר את שיטת המזרחי, לאמר:

1) בהפרוגרמה שלנו אינן נכנסות כל עבודות ופעולות אחרות שאין להן יחס ישר להציונית המדינית והמעשית. אפס על האגודות למקומותיהן לעסק בעבודת הרוח עפ"י דתנו ותורתנו הקדושה. וגם המרכז צריך להעיר במכתביו הנשלחים ממנו לאגודותיו לעסק במוסדות כאלה.

2) דבר אין להועד־החנוכי שנבחר באספת מינסק ולהמזרחי. הועד־החנוכי הוא מוסד עומד בפני עצמו ואחריות מעשיו חלה רק עליו בלבד. וכל הבאים לדבר ע"ד החנוך יפנו יָשָר להועד הזה ולא להמזרחי.

ב) ע"ד האורגניזציה הפנימית של המזרחי, היחס בינו ובין אגודותיו, החליטה האספה לאמר:

א) היחס בין חברי הועד עצמו.

1) על היו"ר לשאל דעת חברי הועד האחרים ע"ד הערכתם ומשלוחם של מכתבים חוזרים וכן תוכנם וסגנונם, בהוצאת סכומים לא קטנים ובהענינים הנוגעים להאורגניזציה הכללית.

2) על היו"ר לעמוד בחליפת מכתבים־חוזרים לעתים ידועות, ולמצער פעם בחדש, עם חברי הועד, להודיעם מהלך העבודה בלשכה, לשאל דעתם ע"ד השאלות העומדות על הפרק, למסר בקצרה את דברי יתר החברים וגם להודיע את ההחלטות שנתקבלו עפ"י רוב דעת העונים. לכשתהיינה דעות העונים מחצה על מחצה דעת היו"ר מכרעת.

3) על היו"ר למסר את דברי החברים בקצור נמרץ בלי כל שינוי ואין לו הרשות להשפיע מצדו על דעת החברים ברב או במעט.

4) על חברי הועד לענות על מכתבי הראש במשך שבועים ימים. ובבא ההחלטה במכה"ח יזכרו שמות המחייבים והשוללים בלי כל נתינת טעמים.

5) בשעת הצרך על חברי הועד להתאסף יחדו עפ"י רוב דעות חברי הועד.

ב) מרכז הכספים אשר להמזרחי.

1) כל הכספים לטובת המזרחי צריכים להכנס רק לקופת מרכז הכספים אשר לו.

2) על האספה הכללית השנתית לערך מראש כל שנה ושנה את קצבת ההוצאות הדרושות לכלכלת המזרחי. וסך של מאה וחמשים רו"כ מיעדים להוצאת בלתי נראות מראש. והועד אינו יכול להוציא יותר מכפי הקצוב.

3) כל אספה כללית צריכה לבחר רואי־חשבונות לשנה הבאה.

ג) חובות האגודות בנוגע להמזרחי.

1) על האגודות לפנות להמרכז ולשאל את דעתו ע"ד כל השאלות הנוגעות להציונית, הן תיאוריות והן מעשיות.

2) על האגודות להודיע לפרקים להמרכז מכל הנעשה בקרבן ולהמציא לו את הפרוטוקולים של ישיבותיהן.

3) על האגודות לבא לעזר להמזרחי בדבר יסוד אגודות חדשות בעריהן וסביבותן.

4) על האגודות למלא בדיוק את כל אשר יוטל עליהן מטעם הועד המזרחי.

5) אגודות חדשות נאשרות מטעם המזרחי רק אחרי שלהן תעודת הרשאה מאת מורשה גלילן.

6) במקום שישנה כבר אגודה מזרחית נאשרות מטעם המזרחי האגודות החדשות רק אחרי שלהן רשיון לזה אם מאת האגודה הישנה או מאת מרכז האגודות המזרחיות אשר בעיר ההיא.

7) בערים שישנן אגודות שונות בשטתן על האגודה המזרחית לשלח גם כן את באי־כחה למרכז של כל האגודות שבעיר.

8) במקום שישנו מרכז לאגודות־הציוניות־המזרחיות ההובה גם על המרכז וגם על האגודות בעצמן לבא בדברים עם הועד המזרחי בכל הענינים.

ד) חובות המזרחי לאגודותיו.

1) לענות להאגודות על כל שאלותיהן בעניני הציונית בכלל והמזרחי בפרט.

2) לשלח לעתים ידועות מכתבים־חוזרים אגיטציונים להפצת הציונית ברוח המזרחי.

3) לשלח מכתבים חוזרים תיאורים ע"ד השאלות העומדות על הפרק ולבאר אותם מנקודת השקפת המזרחי.

4) לשלח דורשים לציון עפ"י דרישות האגודות ולפי האמצעים שיהיו בידו.

5) על המזרחי לרכז את אגודותיו בנוגע למשלח צירים מוכשרים להגין על דעות המזרחי ועניניו להקונגרסים ויתר האספות.

6) מלבד חשבון־הש.ה על המזרחי להמציא מפקידה לפקידה ידיעות מהלך עבודתו הוא ועבודת האגודות.

7) על המזרחי להשתדל להגין על אגודותיו ביחוסן להאורגניזציה הכללית, לכשיהיה צרך בזה.

ה) אנשי־האמנה של המזרחי.

1) על המזרחי למנות אנשי־אמנה בכל הבל והבל שמיוחד הוא ברוחו ובתנאי־החיים שבו.

2) תעודת אנשי האמנה היא — להיות לעינים ולמורה דרך להמזרחי בעבודה הדרושה באותו מקום ובהתפתחות הציונית הכללית והמזרחית שם.

ג) ע״ד הקטיגוריא בקרב החרדים והאמצעים לבטלה.

גם השאלה הלזו לקחה את הלבבות, בהיותה אחת משאלות החיים, על כל צעד ושעל פוגשים הציונים התנגדות עצומה גם מצד החרדים גם מצד החפשים. ואלמלי היתה ההתנגדות בנויה על יסודות אמתים ונכונים, כי אז החרשנו, אבל באמת לא כן הדבר, רובה של ההתנגדות מוצאה מן ההשקפות והידיעות הלא נכונות אשר נשרשו ונקלטו בלב רבים על אדות הציונית, מהותה ואיכותה, ומעוטה מפני חשבונות פרטיים ועניני עצמיים. אם כה או כה אין לה להתנגדות כל סבה אמתית ויסודית, ועלינו רק ללכת ולהאיר אור על הציונית, לגלותה ברבים, להודיע טיבה וטבעה או אז תתם כל ההתנגדות־הכשרה מאליה וההתנגדות־המזויפה תשאר חסרת אונים להרע ולהשחית עוד, ולמטרה זאת החליטה האספה אומר, כי:

1) האספה מטלת על הועד להוציא לאור ירחון ציוני ערוך ברוח החרדים ואשר מטרתו תהיה להראות נכחת הציונית ואמתותה.

2) על האגודות המזרחיות החובה לקחת למצער מניה אחת בת עשרה רו״כ, להיות הכסף לקרן־היסוד בעד הירחון והוברות ציוניות סתם, אשר תופיענה מטעם הועד המזרחי לטובת הציונית.

3) להטיל לחובה על כל האגודות המזרחיות לרכוש חותמים להירחון בכל אשר תוכלנה.

ד) בקשת אמצעים להרבות הכנסת הקופה הלאומית.

המרצה לשאלה זו הוכיח לדעת, כי האמצעים אשר השתמשנו בהם עד הנה לטובת הקופה הלאומית לא יסכנו לנו, ספר הזהב איננו לפי הטעם העברי, אל לנו לפתח קולט של שמות אנשים נרשמים בספר־הזהב מפני נדבה בת מאה רו״כ, המרקאות צריכות ביאור, וכל ביאורינו שהננו מבארים להנותנים יחלפו בין לילה והיו נתינותיהם רק כנדבה הבאה ממרך לב, ודבר זה לא יסכן לנו כלל, לבד זאת, מחידן הפעוט של המרקאות זהו הסרונן, במכור איזו אגודה מספר ידוע של מרקאות וחשבה, כי הרבתה לפעל גדולות, בעוד אשר כל העבודה הכניסה רק אגורות, ועל פי הצעתי קבלה האספה פה אחד, כי:

1) על המזרחי להוציא לאור חוברת ע״ד חובת גאולת הארץ עפ״י התורה בחתימת ידי הרבה רבנים ולהפיצה במספר רב בכל תפוצת ישראל.

2) לחבר ספרים כאלו אשר האגודות למקומותיהן תרשמנה בהם את שמות כל אנשי עירם; לסובב על פתחי כל בתי העיר ולאסף נדבות מהנרשמים לטובת הקופה הלאומית, והאיש אשר יקפיץ את ידו ולא יתן ישאר שמו פנוי בהספר, וכל הספרים האלה ישולחו לקופת הלאום והיו לזכר עולם ולמזכרת נצח.

(הערה. לפי דעת המרצה צריכים לנסות את התחבולה הזאת באיזה פלך ידוע. אל המקום ההוא יקבצו יום אחד הרבה אגיטטָרים אשר יגשו אל העבודה ביום אחד בכל הפלך כולו. לפי״ד נחוץ לקבע גם את כמות הנדבה אשר ממנה אין לגרע ועליה יש להוסיף.)

3) תשעה־באב יהיה ליום־הקופה־הלאומית. והציונים לעריהם יסובבו ביום זה על פתחי כל בתי העיר לאסף לטובת קרן־הקימת.

ה) האורגניזציה הציונית הכללית מנקודת השקפת המזרחי.

מפני שהקומיסיה האורגניזציונית טרם גמרה את עבודתה וטרם הברה את תכניתה. לכן לא יכל היה המזרחי לעסק עתה ע״ד יחסי להתכנית ההיא. לכשתגמר הקומיסיה את עבודתה ולכשתפרסם את הצעתה אז יבא המזרחי במכתב־חוזר מיוחד להביע לפני האגודות את השקפתו הוא על התכנית הזאת והאגודות תדיננה אז על שאלה זו.

ו) התרכזות האגודות בנוגע למשלח צירים לקונגרס.

על האגודות המזרחיות להט״ל לחובה על הצירים אשר יבחרו מאתן להקונגרס הששי להגין על הדרישות האלה:

1) הקופה הלאומית תגש תיכף לקנות ארמה בארץ ישראל וכפי שההליטה אספת מינסק.

2) לבלתי לתת מכסף השקלים לשום דבר אחר מבלעדי עבודת הציונית המדינית והמעשית ואף לא להביורא לסטטיסטיקה.

3) לבלתי לתת כסף להועדים שנבחרו בעד עבודת החנוך.

4) האגודות תטלנה על החברים מס מיוחד למען נוכל לשלח על הוצאותינו את האנשים ההם הדרושים לענינינו כי יהיו על הקונגרסים והאספות. שעור המס הזה הוא עשרים וחמשה קא״פ לגלגלת לשנה.

(הערה. עוד נבא במכתב־חוזר מיוחד לאגודותינו ע״ד בחירת צירים להקונגרס העתיד ואת המעשה אשר תעשינה.)

ז) האמצעים לכלכלת המזרחי.

בבא האספה חשבון עם כל העבודה הרבה והגדולה אשר נעשתה ע״י המזרחי, התוצאות הטובות אשר יצאו לרעיוננו וכן הצרכים המרובים הדרושים להמזרחי למען נהל את עבודתו להלאה, החליטה לאמר:

1) לדרש מאת המורשים, כי יקצבו להמזרחי תמיכה בסך של אלף רו״כ לשנה להוצאת מכתביו החוזרים המשמשים בתור אמצעי אגיטציוני נעלה עד מאד, מלבד ההוצאות לנסיעות אשר יסעו רבנים ומטיפים בשם המזרחי.

2) על האגודות לתמך בהמזרחי באופן הזה: אגודה שמספר חבריה מגיע עד חמשים איש צריכה להכנים שלשה רו״כ לשנה; מחמשים עד מאה חברים — חמשה רו״כ, ממאה עד שתי מאות חברים — שמונה רו״כ ולמעלה מזה — עשרה רו״כ.

ח) הועד החדש.

האספה הביעה את תודתה לחברי הועד הקודם ובחרה אותם שנית פה אחד. אך יען כי העבודה הולכת ומסתעפת בחרה עוד בשני סגנים חדשים להיות לעזר להועד.

ואלה המה חברי הועד החדש: הרבנים מלידא, שוינציאן, טראקי, ולאצלאוועק ושקלאוו, החכם יעב"ץ, ה"ר גורלאנד, ה"ר סלוצקי וה"ר בראמסאהן. מרכז המכתבים נשאר כמקודם וכתבתו: Духов. Равв. И. Я. Рейнесу, Лида, Виленск. губ. — מרכז הכספים הוא בוילנא וכתבתו: З. М. Гурлянду, Вильна.

אחים! מהחלטות אספתנו הראשונה אתם למדים עד מה גדולה העבודה העתידה לבא ועד כמה גדולה החובה הרובצת על כולנו יחד להוסיף עוז, להרבות עצמה ולגשת לעבודה יותר פוריה ויותר חיה. הדין והחשבון שנקרא באספתנו זו מוכיח לנו בעליל, כי אמנם לא לתהו נוסד המזרחי וכי תקותנו אשר שמנו בו לא נכזבה. אם במשך של שמונה ירחים הצליח לו להמזרחי לברא שמונים וארבע אגודות חיות ופועלות בנות אלפי חברים חרדים ותמימים — אות הוא, כי אמנם כח המזרחי אתו לפעל ולעשות גדולות ונצורות, אם אך תדענה אגודותיו למלא את כל תפקידן לנכון; אות הוא, כי לב עמנו ער הוא לציונית באמת וכי רוחו נאמן הוא לה באמונה ובתמים ורק יד אנשים ידועים אחדים היתה באמצע להכות בסנורים את עיני התמימים בעם ולהפיל עליהם פחד שוא ואימת הבל, בבדותם על הציונית הנשגבה והקדושה כל דבר עלילה ברשע; אות הוא, כי אם נדבר על לב העם השכם ודבר, נפרש לעיניו את הציונית הטהורה כפי שהיא ונפזר את ענני השקרים אשר מסביב שתו עליה באשמת יחידים אחדים — או אז יעור כל העם מקצהו ויתן את ידיו להתנועה הנשגבה והקדושה הלזו, עברים תמימים וחרדים באמת לשלום תורתם ודואגים לעמם וארצם לא יוכלו עד העולם להתנגד לציונית אשר אך חיים ומרפא בכנפיה — לו אך ידע ידעו אותה ולו אך בין יבינו לה ולא ישעו אל דברי המהנים והמצפצפים אשר זו דרכם כסל למו, להשחית כל חלקה טובה בישראל. הדין והחשבון הזה יעיד לנו עדות ברורה ונאמנה, כי אך שוא ושקר הנחלו למו כל אלה המחליטים תמיד, כי הציונים ברובם חפשים המה ודעת תורתנו לא יחפצו. תבא המציאות ותטפח על פניהם. הרי המזרחי ועמו עשרות האלפים החרדים החונים על דגלו — ומי זה איפוא ירהב בנפשו עוז לדבר בהם סרה?! הנה המספרים ממללים ברור, כי נוסדו על ידי הציונים האלה למעלה ממאה ועשרים חברות לתורה, למשניות, לגמרא, לשו"ע וכו' ומספר המבקרים אותם מגיע לאלפים וחמש מאות איש — ומי הוא זה איפוא האיש אשר גם עתה יעיז לאמר על הציונים כולם — כי בוזי דת אל המה?! יבאו נא הנה כל אלה הרֹבים את ציון וכל אלה המדברים בשם הדת והתורה ויראו לנו, אם אמנם עשו גם המה כדבר הזה ואם אמנם כל כך הרבו גם המה לפעל בעד תורתנו, אם כי רוממותה כל היום בגרונם?! והמזרחי, שראש מטרתו היא הציונית ושהיה לשיחה בפי רבים מהמתנגדים, הוא אמנם ברא לנו את כל זאת בלי כל רעם ורעש, בלי סער וסופה. האם לא מאַשר הדבר הזה את אמרינו תמיד, כי לאל הציונית להביא רב ברכה וטובה גם לתורתנו גם לעמנו וארצנו, אם אך ידע ידעו החרדים איך להשתמש בה לטובת דעותיהם המה? האם לא כדברים אשר אמרנו תמיד באו לנו? — אמנם כן, הציונית היא מקור ברכה לישראל ומעין הטובה לכל הקדוש לנו והיקר לנו. ומי יודע עד מה כבר גדלה הטובה לולא ההתנגדות העצומה מצד אחינו בשֹרנו ועצמנו ומי יודע כמה

טובה וברכה כבר אבדנו לרגלי המכשולים והמעצורים אשר מתנגדינו מקרבנו יצאו מגיחים לנו על כל צעד ושעל. אבל אם כה או כה, אחת אנחנו יודעים ברור, כי אמנם טובה היא הציונית ואמנם נשגבה היא ורק האשם באנשים ההם, אשר אם לרגלי כונותיהם ועניניהם הפרטיים יצאו לפרע פרעות בישראל ולהצית את כיתו כולו או מפני תמימותם המה מטים אזן לכל דבות השקר אשר מבדים על הציונית ולא ישימו אל לב לחקור אותה ולדעתה, אם אמנם כהצעקתה הבאה עליה כן הוא; ואחרי כי הדבר כן הוא, תקותנו חזקה שסוף סוף אמנם תפקחנה העינים העצומות לראות בזיו נכחת הציונית והעם החרד ותמים באמת יבא אלינו ויתן לנו יד, ואין עלינו אלא להוסיף להפיץ את רעיוננו ולגלותו ברבים ואז סוף שכר עבודתנו לבא.

למען השיג את מטרתנו זאת הסכימה האספה לדעת המרצה הנכבד החכם ניסנבוים, כי נחוץ ליסד על יד המזרחי „מרכז ספרותי", אשר ראש מטרתו תהיה להוציא לאור ירחון ציוני, אשר ישמש לנו להיות ככלי־מבטא להביע על ידו את דעות הציונית הטהורה ולבטל את כל האשמות אשר מתנגדיה מטפלים עליה וכן לעסוק בכל הענינים הנוגעים להיהדות, ליהודים ולארץ קדשנו; גם להוציא מפקידה לפקידה חוברות ע"ד הציוניות ומוסדיה. והנה העבודה הזאת הנכבדה לנו במאד דורשת ממנו התאמצות גדולה למען הוציא את הדבר לפעלו. בבאנו ליסד מרכז כזה עלינו לדאוג מראש, כי יתכונן על בסיס מוצק ויהיה לו מעמד בטוח למען אשר יוכל לגשת לעבודה מתוקנה כל צרכה. ואי־לזאת החליטה האספה להוציא מניות. אשר כסף מחירן יהיה כעין קרן־היסוד להמרכז הזה. ולמען אשר תהיה היכולת ביד כל אגודותינו לקחת למצער מניה אחת, החלט להוזיל את מחירן ולהעמידן על עשרה רובל. באופן כזה יהיה לאל כל אגודה, ולו גם תהיה מצערה עד מאד, להשתתף במפעל הזה ולקחת בו חבל. ואז ישא עליו המרכז הזה חותם כללי ולכל האגודות יהיה חלק בו. והננו מבקשים מאת האגודות כולן, כי בל תתרפינה עתה ממלאות את חובתן זו וכולן, בלי יוצאת מן הכלל, תתחומנה למצער על מניה אחת. אם אמנם דורשות האגודות את שלום הציונית ואם באמת ובתמים הפצות הן טובתה אזי חלילה להן לעמוד עתה מנגד ולבלתי קחת חבל בהמפעל הגדול הזה. הן כולן יודעות ומרגישות, עד כמה מזיק לרעיוננו דבר העדר אורגן מיוחד לציונים־החרדים; הן כולן חשות ומכירות עד כמה חסרות לנו חוברות ציוניות כתובות לרוח החרדים. ולכן אל להן להתמהמה עתה ולבלתי לבא לנו לעזר בבאנו עתה למלאות את החסרון הזה ולהתקן את המעוות. תאזר נא כל אחת מהן את שארית כחותיה ותכנים נא את חלקה בהמוסד הנשגב הזה. הננו חושבים, כי יש להציונית הרשות לדרש מאת כל איש ציוני איזה קרבן־פעוט לטובת ענין נשגב כזה. יתאחדו איפוא הציונים המזרחים למקומותיהם. יתן כל אחד מכיסו סכום־מה ומבין כולם יאסף הסכום־הקטן הדרוש למקנה מניה. גם אוצרן של הרבה אגודות איננו דלל כל כך, עד אשר לא תוכלנה להוציא ממנו סכום אשר כזה. באחת. לא גדול הדבר אשר אנחנו דורשים מאגודותינו ולא קשה הוא ביותר. ורק ברצון הדבר תלוי. ומה מאד תגדל החרפה, אם הציונים המזרחיים לא יראו מאהבתם לציון הפעם ואילותם כל כך תקטן, עד אשר לא תענינה לנו גם בדבר הקטן הלזה. והננו דורשים איפוא מאת כל אגודותינו כולן בלי יוצאת מן הכלל, כי תתחומנה למצער על מניה אחת, מניה אחת לאגודה. והאגודות הגדולות תקחנה למו למופת את אחינו בקובנה, לודז, אודיסה ובריסק אשר הבטיחו לנו להכניס כ"א מאה רו"כ להיות לקרן קימת להמרכז

הזה, והננו דורשים איפוא מאת אגודותינו בעלות היכלת ההן, כי כל תאמרנה רק לצאת ידי חובתן במניה אחת או שתים, כי אם תשתדלנה להרבות במקנה מניות עד כמה שידן מגעת. כל כמה שתרבינה המניות, כן יגדל אוצרנו וכן תרב עבודתנו. וזאת לדעת, כי כסף מחיר המניות לא יהיה כנדבה בעלמא, כי אם כמחיר מניה אשר קרנה קימת לעולם ומפירותיה תאכל הציונית היקרה לכולנו. ולזאת הננו חושבים למותר גם להרבות דברים בזה, והננו חושבים אשר כל אגודותינו כולן תחישנה למלא את חובתן זו באמונה ובתמים, והננו דורשים מאת האגודות, כי תשבנה לנו תיכף בדבר הזה וכל אחת מהן תודיענו את מכסת המניות אשר היא לוקחת, את כסף מחיר המניות צריכים לשלח למרכז הכספים ואשר את כתבתו הבאנו לעיל, והאגודות תודיענה דבר ברור על שם מי הן לוקחות את המניות, אם על שם האגודה כולה או על שם איזה יחיד. וחובה על האגודות לדבר גם על לב אנשים יחידים, כי יקחו מספר מניות של מרכזנו הספרותי. הננו חושבים לצדק, כי לא פסו מקרב עמנו אנשים בעלי יכלת הדורשים טובת תורתם וארצם ואשר שלום עמם יקר להם, והמה בטח לא יעמדו מרחוק לדבר גדול כזה. והננו דורשים מאת אגודותינו, כי כל תאהרנה מלמלא את המוטל עליהן ותיכף תמלאינה את חובתן לרעיוננו. הננו מקוים, כי עד חג הפסח הבא עלינו לטובה תספקנה האגודות כולן להכנים למרכז הכספים את כסף מחיר מספר המניות אשר תקחנה, למען אשר נוכל לנשת תיכף אל העבודה, העבודה הנחוצה לנו במאד מאד.

והנה לשמחת לבבנו נוכל להודיע לאגודותינו, כי ירחוננו יחל איה״ש להופיע בזמן היותר קרוב. כבר עשינו חוזה את אחד המדפיסים אשר בחוץ-לארץ, גם מסרנו את העריכה לידי אחד מחברינו, והוא חכם נודע בשערים ביראתו ועבודתו הגדולה על שדה הספרות. בעוד זמן קט נשלה על פני חוץ את הפרוספקט של ירחוננו זה. ובזמן קרוב עד מאד תופיע איה״ש החוברת הראשונה, ועתה הננו מחכים רק לעזרת אגודותינו בדבר חותמים על ירחוננו. לפי החלטת הועד קצבנו את מחירו בער אגודות המזרחי שלשה רו״כ לשנה ובעד חותמים אחרים ארבעה רו״כ לשנה, ולפי הערך הזה למחצית ולרבע השנה. הירחון יהיה איה״ש ערוך ומתוקן בכל. הרבה רבנים גאונים וסופרים חכמים נודעים לשם הבטיחו לנו את עזרתם הספרותית, והננו מקוים, כי הירחון יתן מזון רוחני טוב ומבריא לקהל הקוראים. אנחנו חפצים להוציא דבר מתוקן מתחת ידינו ולכן עמסנו עלינו את האחריות ונתן אל לבנו לשכלל את ירחוננו גם בחצוניותו. הוא יהיה נדפס על הנייר היותר טוב ותבניתו כתבנית כל הירחונים וכל חוברת תחזיק ששים וארבעה עמודים. אנחנו מצדנו לא נחוס על עמלנו ובכל כחנו נשתדל, בע״ה, שירחוננו יהיה לשם ולתפארת ויביא לנו את הברכה המקוה ממנו. ועל האגודות לחיש לנו עתה לעזר ולתת לפעלנו ידים. תשתדל נא כל אגודה במקומה לרכש חותמים לירחוננו עד כמה שידה מגעת. כל חותם וחותם לירחוננו הוא כאבן לבנין הגדול אשר אנחנו בונים עתה לרעיוננו ועל האגודות להרבות להביא את האבנים האלה. חלילה להאגודות להתרפות עתה במלאכתן, חלילה להן לחבק יד. יתעוררו נא כל חברינו תמימי דעים עמנו ויצאו אל העבודה לאסף הותמים לירחוננו ומבין כולנו תסתיע עבודתנו הקדושה. מירחוננו זה תוצאות רבות נשקפות לרעיוננו כולו. ואחינו בטח לא יחמיצו את דבר העבודה הגדולה שבאה עתה לידם ובעוז ואמץ ישתדלו למלאותה ככל הראוי וככל הנכון. אי־אפשר לדחות את הדבר. נחוץ לגשת תיכף אל

העבודה. תקותנו חזקה, כי כל אחינו תמימי דעים עמנו יבינו אמנם את המעשה אשר עליהם לעשות עתה ואמנם יראו מאֻלותם הפעם! רשימת החותמים, כסף החתימה וכל דבר הנוגע להירחון צריכים לשלח לעת עתה ללשכת המזרחי בלידא על פי האדריסה:

Раввину И. Я. Рейнессу, Лида, Виленск. губ. для Ярхонъ.

באספתנו שמענו עוד דבריים רבים הטובים להפצת הציונית והפרחתה. ואם כי האספה הכללית לא קבעה בהם מסמרות ולא נוכל למסר אותם בתור חובה; בכל זאת הננו חושבים לנכון להציעם לפני האגודות בתור „עצה טובה" אשר יהיו להן לעינים בעבודתן. ואלה הם:

א) על האגודות לבלתי לתת לכל מטיף לשאת את אמרותיו לטובת הציונית בלתי אם תהיה בידו תעודה מאת לשכת המזרחי. למצער על האגודות להודיע ברבים, כי אינן נושאות עליהן אחריות דברי המטיפים אשר על מודעותיהן לא יהיה חותם האגודה המזרחית. והאגודה מצדה לא תתן את חותמה בלתי אם למטיף מאושר מאת המזרחי.

ב) לערך וכוחים עם המתנגדים החרדים ולהוכיח להם בדברי שלום ואהבה ע"ד נחיצותה של הציונית ותועלתה, טהרתה והוכתה.

אחת העבודות הכי נכבדות הרובצת עתה על כל ציוני, וגם על כל איש ישראלי, היא העבודה לטובת גאולת הארץ. שאלת גאולת הארץ — היא הקרובה עתה ביותר אל לבנו והדורשת פתרונים תכופים. אי־אפשר לנו בשום אופן לדחות את השאלה הזאת ואף לזמן מצער. אדמת ארץ אבותינו צועקת וקוראת אלינו לגאולה ולפדיון. דעו לכם אחים, כי לא הברה בעלמא הוא הדבר, כי ארצנו הולכת ונכבשת על ידי עמים חזקים ועצומים ממנו. מקרים של יום ויום באים ומאשרים לנו את הקול הזה. העמים האחרים בל ירבו להעמיק שאלה, בל ירבו אמרים והנם הולכים ורוכשים להם מעט מעט את ארץ קדשנו. הכברות היותר שמנות וטובות, האחוזות היותר טובות הולכות ונקנות על ידי אשכנזים ואנגליים. ומה ישבר איפוא הלב לראות, כי בה בשעה אשר אלפי אחינו בארץ־ישראל נדים ונעים לבקש להם אחוזה על הקרקע; בה בשעה אשר שערי הארצות, שהיו לנו עד היום כמקלט מעט, הולכים ונסגרים לפני רבבות הנודדים מבני עמנו; בה בשעה אשר כל רגב־אדמה ושעל־ארץ המה לנו כחסן אוצרות וכמפלט ישועות — באותה שעה עצמה הנה גם אדמת ירושתנו ופליטתנו האחת בארץ הולכת ועוברת לרשות אחרים!! היתכנו לבני לחשות לעת כזאת? האם לא ייסרונו כליותינו? האם לא תגדל כשאול חטאתנו אם החשה נחשה לעת כזאת ואם לא נגבר שארית חֲיָלִים להציל את כל אשר יש להציל? האם לא יפקד ד' עלינו על חטאתנו לארצנו הקדושה והיפה? — שימו אחים אל לב, העמיקו פליליה וידעתם אז, עד כמה גדול הרגע אשר אתם עומדים בו, עד כמה גדולה האחריות אשר אתם לוקחים עליכם בתתכם את ארצכם לשבי לאחרים ועד כמה גדולה תהיה החרפה אשר תעטו עליכם בהתרפותכם לעת צרה כזאת!!

אחים! זה עתה הגיענו מכתב מאת אחד מחברינו באה"ק, אשר הוא רוח החיה בכל עבודת הישוב והוא יודע את כל המעשה הנעשה בארץ, ושם כתוב לאמר:

„עיקר מטרת מכתבי זה להודיעכם, כי העת מוכשרת מאד לקנות קרקעות ושעה כזו לא היתה להישוב מיום שנוסד. ביחוד אפשר לקנות ביהודה, כי לב הפחה טוב מאד על אחב"י וצריך להשתמש בשעה טובה כזו. לא רק ע"ש אחינו נתיני תוגרמה אפשר לקנות, כי אם גם ע"ש נתיני חו"ל ואפילו ע"ש נתיני רוססיא אם מביאים תעודה מהקונסלאט כי היו פה לפני עשר שנה. ו„שטחים קטנים" אפשר לקנות גם בלי התעודה הזאת. הלב ישבר לראות, כי הגרמנים ובני הנכר מתפשטים בארץ ואנחנו הובקים ידינו. על המזרחי לדבר השכם ודבר, כי האמידים יתנו ידם לחברת „גאולה". — אלה המה דברי אחד הבקיאים במעמד הענינים בארצנו הקדושה. ואנן מה נענה אבתריה? — לא על המזרחי לדבר השכם ודבר ע"ד ההובה המוטלת לעת כזאת על כל איש מישראל להשתדל לתת גאולה לארצנו, כי אם על הלב העברי בעצמו לדבר כדברים האלה! כל לב מישראל שהאהבה לציון טרם עוממה בו לא יוכל להרגע עתה וכל רגש חבה לארצנו לא יתן מנוח עד אשר לא נתעורר כולנו יחד כאיש אחד חברים ולגישת אל העבודה הקדושה המחכה עתה לנו. למותר הם עתה דברי המזרחי; יבאו דברי תורתנו הקדושה וחכמינו הראשונים, יאתיו כל דברי הגדולים אנשי השם אשר היו בישראל מדור דור ויעירו המה את לבב אחינו לארץ קדשנו. ואנחנו מה? אם כל אותם הדברים הרבים החוצבים אש להבות קדש לארצנו שיצאו מפי קדושי עליון לא יעצרו כח להעיר את האהבה לציון בלב היהודים הרדים עם אל ולהביאם גם לידי מעשה בפועל—מה איפוא אנחנו כי נבא למלא אחרי דבריהם?! אם בני עמנו לא יתנו את לבם אל דברי רבותינו הקדושים אשר הפליגו מאד בדבר מצות ישוב ארץ ישראל והביאתה לרשות ישראל, אם דבריהם הקדושים המה לא יוכלו להסיר את הקרח הנורא הנטוי על לבות רבים — במה איפוא נאמר אנחנו לפעל על הלבבות הנקפאים?! אמנם כן, כל דבר שפתים אך למותר הוא לעת כזאת, אם מאליה לא תבא הרוח ואם מעצמו לא יתעורר בעוז הרגש אז ללא הועיל המה כל דברינו. עצם העובדא, כי ארץ ישראל הולכת ונכבשת ע"י אחרים בשעה שיש לנו הצרך וגם היכלת להביאה לרשותנו אנו, עצמו של דבר זה בלבד צריך הוא להעיר את העם העברי כולו מקטן ועד גדול, נער וזקן, איש ואשה ולעוררם, כי כולם יקומו עתה על נדיבות ואיש איש מהם יביא את תרומתו לאוצר העם, לתת גאולה לארץ חפצנו בה. לענין גאולת הארץ אין כל הבדל בין ציוני לאשר איננו ציוני וכל איש ואיש אשר בשם ישראל יכונה ואשר דם עברי נוזל בעורקיו צריך לתת את ידו וכספו לדבר הגדול הזה. ארץ ישראל של כל בני ישראל היא; וכל בני ישראל יתנו גאולה לארץ ישראל בעד עם ישראל!!

עוד מעט ויבא עלינו לטובה חגנו הגדול, חג חירותנו. בימים האלה יתרומם הרוח העברי מעל למעמקי הגלות החשכה שהוא נתון בה עתה ויגביה עוף לשוב אל ימים מקדם, ימי צאתנו ממצרים כור הברזל ללכת ארצה אבותינו. בימים האלה יתחדשו בזכרון היהודי דברי ימי עמו ועל לבו תעלינה קורות אומתו בהיותה לראשונה סגולה לאלהיה ובהעשותה לעם עומד ברשות עצמו. ובימים האלה יזכר נא כל אחד מאתנו את כל אותם המעשים הגדולים אשר עשו אבותינו לשם ארץ ישראל ויקח אותם למופת לעצמו. אבותינו לא הרבו שאלה ובבא אליהם אדוננו משה בדבר ד' אשר בפיו להובילם לארץ־ירושתם הטו לו אזן קשבת וילכו אחריו למדבר שממה, למקום נחשים ועקרבים, למקום צחה וציה, למקום מגור ופחד מסביב אך בשביל

לבא ולהאחז בארץ אבות, ותקותם לד׳ היא סמכתם לעזב את משכנותיהם ־ואת סיר בשרם וללכת לנוע בערבה, מקום אין לחם ומים, ולשאת עיניהם ארצה אבותיהם, כך עשו אבותינו לפנים. ואם הראשונים היו מלאכים נהיה נא אנחנו למצער בני אדם, בעלי רגש ולב, וכי מה דורשים מאתנו? לא מעשים כבירים ולא קרבנות גדולים, כי אם דבר קטן ופעוט עד מאד! יבאו נא האמידים אשר בקרבנו ויתנו ידם להברת „גאולה", אשר לא על צדקה נוסדה וירכשו למו אחוזה בארצנו; יבאו־כל בני עמנו, כעשיר וכעני, ויביאו את נדבותיהם לקופת האוצר הלאומי, והפרוטות תצרפנה להשבון גדול ובחסד ד׳ הטוב עלינו נוכל איה״ש לעשות גדולות ונצורות. לא קרבנות נפש אנחנו דורשים, לא הקרבת כסף רב אנו מבקשים, כי אם פרוטות אנו שואלים, ועלובה תהיה אומתנו, אם אהבתה לציון לא תביאה לידי נתינת פרוטות בעידנא דריתחא כזו! בחג הירותנו ישתחרר נא כל איש עברי מעסקיו הפרטיים, מעניני ממונו ויתמכר לרגע לעניני עמו וארצו, או אז יבין לדעת עד כמה גדול הרגע הנכחי ועד כמה נכבדה וגדולה השאלה העומדת על הפרק, ואם אך לב אנוש ויהודי בקרבו אז כבר ידע את המעשה אשר עליו לעשות, הבה נקוה, כי עמנו אשר מאז מעולם הוציא את מבחר בניו להורג בעד ארץ־קדשו; עמנו אשר מדמו וחלבו הרוה את אדמת־חפצנו; עמנו אשר במרוצת מאות בשנים זכר ציון לא סח מעל לבבו ושפתיו; עמנו אשר עיניו נשואות תמיד אל ארץ חמדתו ולבו הומה לה לרגעים — עמנו זה לא יתעלם עתה לבלתי עשות דבר לטובת גאולת הארץ הלזאת, ואמנם עזר יעזר מקצהו, זה בכספו וזה בגופו, כי ארץ ישראל אמנם תהיה לישראל!

ובשבתכם אחים אל הסדר לספר ביציאת מצרים ובכל העמל והתלאה אשר מצאו את אבותינו שמה העלו על לב גם את אחינו הכורמים והיוגבים אשר בארצנו, שהקריבו נפשם בעד עמם וארצם ויעזבו משכנותיהם וילכו לשדד ולפתח את אדמת ארצנו השממה והחרבה ולהרטיב אותה מזיעתם ודמם, ובאכלכם אחים את המרור על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו בכל עבודה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבודה בשדה, שתו אחים גם את יין ארצנו הקדושה, שהוא דם התמצית וזיעת האפים של אלפי אחינו, על שום שאחינו אלה שפכו כמים את חלבם ודמם על ישוב ארצנו ויקריבו את נפשם עליה, אחינו הכורמים הם החלוצים אשר עברו לפנינו לסול לנו את המסלה ההולכת לארצנו; המה היו הראשונים אשר יצאו לשובב את ארצם ולקומם הריסותיה וחרבותיה; המה היו האחדים אשר שובבו את כבוד ארצנו והביאו תהלה ותפארת לעמנו כולו — וחלילה לנו לבלתי העלות על לב אותם ואת כל מעשיהם הגדולים, לא צדקה המה מבקשים — כי אם משפט! יש להם הרשות לדרש ממנו, כי נשתדל בכל עת תמיד בהפצת פרי עבודתם, ומה גם בהפצת יינותיהם בימי חג הפסח, חג החירות, מלאו איפוא אחים את הובתכם הגדולה לאחינו אלה, הפיצו יינות ה„כרמל", מכרו תוצאות ארצנו הקדושה, או אז תתנו ידים למפעלי אחינו היקרים והישוב יתכונן על בסיס נכון ומוצק והיה מקור חיים לעמנו כולו.

ובהיות לבכם פנוי בימי ההגים מעסקיכם והעליתם אז על לבבכם, כי הקונגרס הששי עומד מאחרי כתלנו, עוד מעט ושלוחי בית ישראל יתאספו עוד הפעם לטכס עצה בדבר המעשה אשר עלינו לעשות, כפי שיש לשער מראש גדול יהיה כבוד הקונגרס הזה, תיכף אחר הפסח תפתח בארץ־ישראל המחלקה של הקולוניאל־בנק

ודבר זה יהיה בטח לענין רב להקונגרס הבא. עסקי הקופה הלאומית יקחו חלק בראש בהקונגרס הזה. אז יפרסמו גלוי לכל באי תבל, כי הבנק שלנו נותן ריוח ידוע לבעלי מניותיו. אז תבא גם שאלת האורגניזציה הרוסית וכן הלאה. וכל הדברים האלה נכבדים לנו ביותר. ואשר לזאת עלינו להפון את עצמנו בעוד מועד לקראת הקונגרס הזה ולהשתדל, כי ירבו צירינו תמימי דעים עמנו בהקונגרס הזה. והנה רבות מהאגודות מתרשלות בדבר אספת השקלים ומשלוחם והן אובדות, לרגלי אי־זריזותן, את הזכות — לבחור ציר להקונגרס. ואם בכלל לא טוב הדבר אשר האגודות מאחרות להמציא את כסף השקלים לתעודתו והן נותנות מעצורים על דרך מורשינו מעבד את עבודתם — הנה לא יסכן הדבר הזה פי שבע לרגלי המזרחי ותעודתו בקונגרסים. ישנם לנו חברים הרבה בארץ ובחוץ לארץ הראוים, יכולים וגם נכונים להיות לצירים להקונגרס. ואין הדבר הסר אלא שיהיו הבוחרים. ולכן חובה כפולה ומכופלת על כל אגודותינו להזדרז בדבר גבית השקלים הנזכרים, מכירת שקלים חדשים ומשלוחם לתעודתם למען לא תאבדנה את זכותן. כל מה שתוסיף האגודה להכניס שקלים והרבתה בזה את כחו ואונו של המזרחי ונתנה לו את היכלת לבא למטרתו השומה לפניו. וחלילה להאגודות להתרפות בעת עבודה כזו. חלילה להן לחבק יד ולשבת באפס מעשה. רבה עתה העבודה ועל כל אחד מאתנו לצאת לשדה הפעולה נאזר באמץ ועז. מלבד זאת, על האגודות לזכור תמיד, כי אם לא יראה מהוד המזרחי והדר פעולותו על השקלים, אז ירד כבוד המזרחי כולו ורבים יאמרו להכחיש פעולתו והשפעתו. ולכן אחים בשם הציונית כולה ובשם המזרחי הננו מבקשים מאתכם, צאו אחים אל העם ואספו את שקליו לבנין בית ישראל!

מהדין וחשבון יֻוָדע לכל, כי מכל מאתים ועשר האגודות החונות על דגלנו רק מאה ועשר מהן הכניסו לתמיכת כלכלת המזרחי, ומהן רבות שהכניסו רק לשליש ולרביע. הדבר הזה מזיק מאד הרבה להלך עבודתנו כולה והוא שולל מאתנו את היכלת למלא את תפקידנו ככל הנכון ובכל הדרוש. האגודות באות בטרוניא את המזרחי על אשר לא ישלח מגידים, על אשר לא ישלח מכתבים תכופים וכן הלאה. וכל האגודות האלה אינן שמות אל לב, כי רק בהן האשם ולא במזרחי בבלתי תִּתֵּן לו את כל האמצעים החמריים הדרושים לו לכלכלתו. תמלאינה נא האגודות את חובתן הן, או אז תראינה אם לא ימלא גם המזרחי את המוטל עליו. והננו מבקשים מאת כל האגודות אשר טרם הכניסו לנו את תמיכתן כלל וגם את אלה אשר לא השלימו עדיין את המגיע מהן, כי תזדרזנה לשלח למרכז הכספים את המגיע מהן למען לא יהיה מעצור בעבודתנו. חרפה היא להאגודה אם גם חובה קטנה כזו לא תוכל למלאות בעתה ובמנה. הננו דורשים, כי האגודות החיבות לאוצרנו תכניסנה תיכף את המגיע מהן והלכה עבודתנו למישרים. וזאת לדעת, כי בחדש אדר נשלמה השנה הראשונה להמזרחי ועתה כבר באה תקופת השנה השניה. ועל האגודות כולן, בלי יוצאת מן הכלל, להכניס את תמיכתן להמזרחי בעד השנה השניה ולפי מספר חבריה וכפי הקצבה שאמרנו לעיל. הננו מקוים, כי אגודותינו תדענה למלאות את חובתן ולא תביאינה אותנו לידי שמוש באמצעים קשים. יקרה לנו כל אגודה ולא נחפץ בהבדלה

מעל המזרחי; אולם תוקיר נא כל אגודה גם את המזרחי ותבא לעזר לו בתמיכתה, למען אשר יוכל עמד ולמען אשר יוכל לנהל את עבודתו למישרים.

מההחלטות שנתקבלו באספתנו אנו רואים, כי על המזרחי למנות אנשי־אמנה בכל חבל וחבל ואשר המה יהיו כבאי־כח המזרחי באותו חבל, לנסע לפרקים להטיף שמה לציון, לעורר את האגודות ולהיות להלשכה לעינים בדבר העבודה הנכונה לפניו במקום ההוא. והננו מבקשים מאת כל אחינו תמימי דעים עמנו אשר למקומותיהם כי יואילו להעמיס עליהם את העבודה הלזו ולקחת עליהם משרת איש־אמנה להמזרחי. ומאת כל האנשים אשר ידבם לבם לשאת עמנו בעול עבודת הקדש הננו מבקשים להודיענו תיכף את שמותיהם וכתבותיהם ואת חוג עבודתם, למען אשר נוכל לפרסם את שמם במכתבינו הבאים. ועתה נוכל להודיע, כי הרב הג' א. ז. בערנשטיין מלוניץ הואיל להיות איש־אמנה בפלך קיוב והוא מבטיחנו לבקר גם את האגודות אשר בפלך ההוא ולעוררם לעבודה ולמעשה. תקותנו חזקה, כי הרב הזה יהיה למופת לרבים אחרים וירבו הבאים לעבד אתנו במערכותינו וברב יועץ — תשועה!

יש להשיג מלשכת המזרחי את הספר „דרישת־ציון" להגאון רצ"ה קאלישער. מחיר כל עקזמפלר שלשים קא"פ בלי פארטא. בעד עשרה עקזמפלרים 2.50 רו"כ בלי פארטא. כן אפשר להשיג את הספר „גורל לד'" אשר חברו הרב הגאון אלקלעי זצ"ל עוד לפני ארבעים וחמש שנים ואשר הגיד מראש את דבר הציונית וכל מעשיה כמו שהיא היום. הספר הזה טוב הוא לאגיטציה ועל האגודות להפיצו בעם. מחיר כל עקזמפלר 10 קא"פ בלי פארטא בעד אגודותינו. לאחרים 15 קא"פ העקזמפלר בלי פארטא. עצתנו אמונה לאגודותינו, כי תקנינה את הספר המצוין „צדקת ציון" מאת ה"ר בראזער. להשיג אצל המחבר עפ"י הכתבת: M. H. Бразеру, Сороки, Бессераб. губ. מחיר העקזמפלר שבעים וחמשה קא"פ. כן על האגודות לקנות את הספר המצוין והנעלה „שביל טוב" לה"ר ויטקין מקורסק. להשיגו אצל המחבר: Ш. Виткину, Курскъ. כן יש להשיג על ידינו תמונה פוטוגרפית של האספה הכללית של המזרחיים. תמונה יפה וטובה לאגיטציה. מחיר כל אחת רו"כ אחד בלי פארטא.

רבים האנשים אשר הציעו להכנים את שם האספה הכללית הראשונה לאגודות המזרחי בספר הזהב ואחדים מהם גם התנדבו למטרה הזאת. באי האספה מצדם אספו גם המה סכום ידוע למטרה זו. ולכן כל האגודות החפצות, כי שם אספתנו זו ישאר לזכר עולם בספר הזהב, יואילו נא להמציא לידינו את תרומתן לדבר הזה ולכשיתאסף הסכום הדרוש אז נפיק את רצון הרבים הלזה אל הפעל.

רבות הנה הטלגרמות והברכות אשר הגיעו לאספה מאגודות שונות וגם מאנשים יחידים אשר בארץ ובחוץ לארץ. ובשם האספה כולה הננו מתכונים כנגד

המברכים ומביעים למו את תודתנו העמוקה. ולחברת „כרמל“ הננו נותנים את תודתנו בעד מנחת־היין אשר שלחה לכבד את הצירים והאורחים הבאים. יהי טעמה ברוך. כן הננו להזכיר בשם אחינו הציונים אשר בלידא וביחוד בשם הראש מר צבי שיינוק ולהגיד להם את תודתנו בעד כל העמל הרב אשר עמלו לסדר את האספה ובעד כל העבודה אשר עבדו במשך האספה. תהי עבודתם משכורתם ועמלם זו תהלתם.

במכתבנו הששי העידנו בכל האגודות, כי אם לא תשבנה לנו דבר על גליון־השאלות אשר הצענו לפניהן ומחקנו אותן מתוך רשימתנו ולא נפקד עוד אותם במכתבינו. אולם הננו עושים כהיום לפנים משורת הדין והננו שולחים את מכתבנו זה לאגודותינו כולן. אפס בפעם האחרונה הננו מתרים בהן, כי אם לא תשבנה לנו על מכתבנו זה במשך שבועים יָמים מיום שלהנו אותו אליהן ומחקנו אז אותן בודאי ומאום לא יועילו כל הצטדקותיהן. ועל האגודות לשים לב לדברינו אלה ולא תתנה מקום לאמצעים בלתי נעימים כאלה.

הועד אשר לחנוך מבקש אותנו להודיע בשמו, כי הוא כבר נסתדר ונגש אל העבודה לברר וללבן את כל ההצעות השונות שהגיעו בעדו, לחבר תכנית לחדרים וכן הלאה. הועד הזה יתאסף בכל שבועים ימים לטכס עצה בדבר השאלות העומדות על הפרק, והוא מבקש מאת כל איש אשר יש את לבו ונפשו לקחת חלק בעבודה הלזו ויש לו דברים בזה — כי יודיע את חפצו ואת דבריו להועד־החנוכי. בכל דבר הנוגע לחנוך אין צריכים לפנות להלשכה המזרחית, כי אם ישר להועד־החנוכי עפ״י כתבת הרב הג. מטראקי, שהוא המזכיר הזמני לועד הזה:

Духов. Раввину Н. Гринrаузу, Троки, Виленск. губ.

אחים! הנכם רואים, כי רבה העבודה וכבדה העבודה המוטלת עתה עליכם למלאותה. אבל אל תבהלו משאתה ואל תפחדו מפניה. לא עלינו המלאכה לגמר— אבל אין אנו בני חורין להפטר ממנה. עבודה חרוצה ומתמדת תתן לנו את הכל. נחוץ רק לבלתי אבוד רוח, לבלתי חבק ידים ולאט לאט תגמר העבודה כולה. עליכם רק לזכור, אחים, כי עד כמה שלא נעבד ועד כמה שלא נעמל הרי הוא כאין מול המטרה הקדושה אשר שמנו לנו. „להשיב לתחיה עם נודד זה מאות בשנים ולהביאו בעזר ד׳ לארצו השוממה“ — האח, מה גדול הוא רעיון אשר כזה ומה נשגב הוא ומה מאד מצערים המה כל עמלנו ויגיענו לעומתו! הביטו אחים אל שיא הדגל אשר אתם נושאים בידיכם, התבוננו אל גבהו וחסנו, זכרו את תורתכם הנרמסת ברגלים, העלו את זכר עמכם הטובע בים של דמעות ודם ופקדו את ארצכם השוממה והחרבה— או אז יתעורר בכם הרוח, יגבר בכם העוז ותחזקנה ידיכם לעמל ולעבד בלי הרף ובלי חשך, בלי מרגוע ועיפות!

אשריכם אחים שזכיתם להיות בין הבנים־הבונים הראשונים לאומתכם. אשריכם עתה וטוב לכם בימים הבאים; הבו איפוא אחים ומלאו גם את החובות

המוטלות עליכם מידי העבודה הקדושה שנפלה לכם לחבל בנעימים. אל העבודה אחים ואלהי ציון יהיה בעזרתכם מעתה ועד העולם!

ברגשי כבוד ובברכות ציון

יצחק יעקב ריינעס
אב"ד דק"ק לידא.

ב"ה, לידא בחדש אדר תרס"ג.

„Mimisrach". II. Jahrg. I. Brief.
Verlag des „Misrachi". — Druck von Josef Fischer in Krakau.
1903.